

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΣΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ι. Κ. ΘΑΝΟΥ : Τὰ μέτρα γιὰ τὴν Παιδεία	65
ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ : Ταγκόρ καὶ γενέθλια Γῆ	56
ΑΝΝΑΣ ΛΑΟΥΤΑΡΗ : Τὸ παιδί καὶ τὸ νηπιαγωγεῖο	68
Γ. ΚΟΥΡΟΥΚΗ : Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ἀγωνιστὴς τῆς παγκοσμίου εἰρήνης	69
Ι. Κ. ΘΑΝΟΥ : Προβλήματα τῶν ἀτροφικῶν μονοθεσιῶν σχολείων	71
ΟΔΥΣ. ΜΠΕΤΣΟΥ : Τὸ διδακτικὸν ἔργον στὰ σχολεῖα τῶν ξενοφόνων Ἑλλήνων	73
ΑΘΑΝ. ΚΟΥΓΟΥΦΑ : Ἡ χρῆσις τοῦ βιβλίου στὸ σχολεῖο	74
Δ. ΠΑΛΥΒΟΥ : Τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀριθμητικῆς	79
Κ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ : Πατριδογνωστικὴ μελέτη χωρίου Μη- λέας Θεσπρωτίας	83
ANRICO ALTAVILLA : Ἡ ἐκπαίδευσις στὴ Δυτικὴ Γερ- μανία	87
Β. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ : Οἰκογένεια καὶ σχολεῖο στὶς Ἡνω- μένες Πολιτεῖς Ἀμερικῆς	90
ΕΙΔΗΣΕΙΣ : Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κλάδος πένθει τὴν ἀπώλεια τοῦ Λουκῆ Ἀκρίτα	95

**Χρόνος ΙΕ' — Β' Περίοδος — Τεύχος 173
ΑΘΗΝΑΙ — ΜΑΡΤΙΟΣ 1965**

Ἀπὸ τὴν ἔκθεση τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας Χάρη Πάτση» στὸ Ζάππειο Μέγαρο τὰ περασμένα Χριστούγεννα.

Τὸ μνημειῶδες ἔργον τοῦ Χάρη Πάτση: «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια τῶν Νέων» (τόμοι 28) τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις μόλις ὀλοκληρώθηκε. Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες καὶ ἐπιστήμονες συνεργάστηκαν στὴ σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν τῆς Μ.Ε.Ν., τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ἔργου πού τιμᾷ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο εἶναι συντεταγμένο στὴ ζωντανὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα. Ἀπαραίτητο βοήθημα γιὰ κάθε παιδί, γιὰ κάθε σπίτι, γιὰ κάθε οἰκογένεια.

Μία εἰρηνικὴ ἐπανάσταση

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ὑπὸ τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΘΑΝΟΥ

Γύρω μας γίνεται μιὰ ἐπανάσταση! Πού εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη, γιατί εἶναι εἰρηνικὴ! Εἶναι τὰ Κυβερνητικὰ μέτρα γιὰ τὴν Παιδείαν. Κι' ὅποιος εἶναι γονιὸς καὶ πονεῖ τὰ παιδιά του, κι' ὅποιος εἶναι πατέρας καὶ θέλει τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν του, θὰ πρέπει νὰ ρίξῃ μιὰ ματιὰ στὴν ἐπανάστασιν αὐτήν. Κι' ἀκόμα ὅλοι μας, ἀδελφία καὶ συντελεστὲς τῆς ἴδιας κοινωνίας, θὰ πρέπει νὰ δοῦμε τὴν ἐπανάστασιν αὐτήν, νὰ τὴν καταλάβωμε καὶ νὰ φροντίσωμε νὰ θεμελιωθῇ γερὰ γύρω μας.

Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε: κάθε μέτρο — καὶ τὸ πιὸ καλὸ — χωρὶς τὸν ἄνθρωπο, μὴδενίζεται καὶ κάποτε προξενεῖ καὶ κακὸ. Πῶς λοιπὸν ἐμεῖς, πού ἀφιερώσαμε τὴ ζωὴ μας στὰ νειῶτα τῆς Πατρίδος μας καὶ στὴν Παιδείαν τοῦ λαοῦ μας, νὰ ἀφήσωμε ἀσχολίαστα τὰ μέτρα τῆς Παιδείας καὶ νὰ μείνωμε ἀσυγκίνητοι θεατὲς σ' αὐτό, πού γίνεται; Πῶς ἐμεῖς ὅλοι οἱ Δάσκαλοι, πού ζοῦμε τὸ δρᾶμα τῆς φτωχολογίας πού ἔχει τὴν πνευματικὴν δύναμιν νὰ μεγαλουργήσῃ, μὰ πού κλείνει πρὶν κἄν τ' ἀνοίξῃ τὰ φτερά της μαραζωμένη ἀπ' τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα καὶ τὰ ποικίλα ἐμπόδια νὰ μὴ χειροκροτήσωμε τὰ νέα μέτρα καὶ νὰ μὴν καλέσωμε καὶ τοὺς ἄλλους σ' ἀληθινὸ πανηγύρι; Καὶ πῶς νὰ μείνωμε ἀδιάφοροι μπροστὰ στὰ τόσα μέτρα, ὅταν ξέρωμε πόσο ἄρρωστη ἦταν ἡ Παιδεία;

Μ' ἂν στέκῃ ψυχολογικὰ σὲ μᾶς νὰ παραδλέψωμε ὅλα αὐτά, τὸ ἴδιο δὲν στέκει κι' ἀπὸ τὴ στήλῃ αὐτὴ νὰ ἐπιχειρήσωμε ν' ἀναλύσωμε τὰ μέτρα αὐτά. Γιατὶ θὰ ἦταν πράξις ἀνοησίας σὲ λίγες γραμμὲς νὰ κλείσωμε ὅτι γύρω μας γίνεται. Εἶναι τόσο μεγάλο αὐτὸ καὶ τόσο πολὺπλευρο!

Τότε λοιπόν; ἀπλᾶ θὰ ρίξωμε μερικὲς γρήγορες κι' ἐπιπόλαιες γραμμὲς στὰ τελευταῖα μέτρα τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴν Παιδείαν καὶ τὸ γενικὸ τους νόημα, τὸ σκοπὸ στὸν ὁποῖο ἀποβλέπουν, καὶ τὰ νέα καθήκοντα ὧν μας.

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ: Δύσκολο τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου — δὲν τὸ λέμε πρώτη φορά. Διάδοχος κατὰ κάποιον τρόπο τοῦ Χριστοῦ μας καλεῖται νὰ διαμορφώσῃ τὴ νέα γενιά, τὴν αὐριανὴν κοινωνίαν. Πῶς ὅμως; Μὲ τί ἐφόδια; Μὲ τί ὅπλα; Ὅπως πᾶνε ἀπὸ τὸ σημερινὸ πόλεμον τὰ παλιοκούμπουρα καὶ τὰ χιτατάγια τοῦ 21, ἔτσι, καὶ πιὸ πολὺ ἀκόμη, πᾶει ὁ καιρὸς πού μπορούσαμε νὰ κάνωμε τὸ δάσκαλον μὲ 2 - 3 κολυβογράμματα. Πᾶει ὁ καιρὸς πού δάσκαλος διωριζόταν ὅποιος τελείωνε τὸ Γυμνάσιον — γιὰ νὰ μὴν πᾶμε πιὸ πίσω στοὺς δασκάλους πού δὲν εἶχαν τελειώσει τὸ Δημοτικὸ σχολεῖον κι' ἔφτανε νὰ ὀρίσκει κανένας 2 ψευτομάρτυρες κι' ἓνα κομματάρχη γιὰ νὰ διορισθῇ δάσκαλος!

Σήμερα κανένας δὲν μπορεῖ νὰ κἀνῃ τὸ δάσκαλον μὲ τέτοιες λοβιτοῦρες καὶ ἀτέλειες! Γιατὶ σήμερα ἡ κοινωνία ἔχει ἀπ' ὅλους περισσότερες ἀπὸ ἄλλοτε ἀπαιτήσεις καὶ μάλιστα ἀπ' τὸ δάσκαλον. Κι' ἔτσι δὲν ἐπαρκοῦν πιά οἱ διδάσκαλοι μὲ τίς Ἀκαδημίες, πού ξέραμε! Χρειαζόμαστε περισσότερους μόνον, πρὶν ἀπὸ μελετώντας νὰ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

65

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κονιδά

20-7-90

44436

ΤΑΓΚΟΡ ΚΑΙ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΓΗ

Ὑπὸ Εὐριπίδου Σούρλα Παιδαγωγοῦ

Ω! Γενέθλια Γῆ!

Τὰ δημιουργήματα τῆς ὁμορφιά του εἶναι
σκεπασμένα ἀπὸ τὴν δμίχλην τῶν δακρύων μου
ΤΑΓΚΟΡ

I

Ἄς ἀκούσωμε ἕναν ὕμνον πρὸς τὴν Γενέθλιαν Γῆν, συντεθειμένον ἀπὸ τὸν Πρωθιεράρχην τοῦ Ἰνδικοῦ Μυστικισμοῦ, τὸν Ταγκόρ.

Μέσα στὴν καρδιά τοῦ Σύμπαντος, ὁ ὕμνος του αὐτὸς πρὸς τὴν Γενέθλιαν Γῆν τοῦ καταλαμβάνει τὴν ἴδια θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ μουσικὴ ἀπὸ τὰ διαβατάρι-κα σύγνεφα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἡλιογέρματος.

Ὁ πλοῦτος ὅμως τῶν συναισθημάτων του δὲν μετέχει οὔτε τοῦ μεγαλειώδους φαινομένου τοῦ καταποντισμοῦ τοῦ Ἥλιου μέσα στὸ βασίλειον τῶν χρυσαφένιων νεφῶν του, οὔτε τῆς γλυκύτητος ποὺ σκορποῦν αἱ ὄνειρώδεις ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ.

Ἡ εὐλογία τοῦ οὐρανοῦ ποὺ ἀγκαλιᾶζει τὰ πάντα, δὲν ἀγγίζει τὴν καρδιά του. Τὰ σκηνοθετήματά του κυλίσουν σὲ μιὰ ἄλλη ἰδιόρρυθμη σφαῖρα.

Ἄς τὸν ἀκούσωμε μὲ τὸν πρεπούμενο σεβασμό:

II

Ω! ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΓΗ!

Ω! Σὺ ὑπομονητικὴ καὶ θλιμμένη Μητέρα!

Τὰ πλούτη σου δὲν εἶναι ἀνεξάντλητα.

Κοπιᾶζεις νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου ἐκεῖνα, ποὺ ἀντίκρυσαν τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου

καλύψωμε τὰ κενὰ καὶ χρόνια ζητᾶμε νὰ μένωμε περισσότερα χρόνια στὰ θρανία, γιὰ νὰ βγαίνωμε πιδ καλὰ ὀπλισμένοι γιὰ τὴ δουλειὰ μας!

Τρόμαξε ἡ Κυβέρνηση νὰ τὸ ἀποφασίσῃ τώρα τελευταῖα —ὄχι γιατί κι' οἱ προηγούμενες δὲν τῷδρισκαν σωστὸ— μὰ γιατί ἕνα σωρὸ ζητήματα ξεπετάγονται μόλις τ' ἀποφασίσωμε!—καὶ νὰ αὐξήσῃ τὰ χρόνια σπουδῶν σὲ τρία. Ἔτσι οἱ δά-καλοι θὰ βγαίνουν πιδ τέλειοι καὶ πιδ καλὰ καταρτιμένοι γιὰ τὸ ἔργο τους. Κι' ἡ κοινωνία θὰ μπορῇ ν' ἀποδλέψῃ σ' αὐτοὺς μὲ περισσότερη ἐμπιστοσύνη καὶ με-γαλύτερες δυνατότητες. Γιατί καὶ κάτι ἄλλο θὰ συντελέσῃ στὴ βελτίωση τῶν δα-σκάλων, ἡ ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων τους. Μὲ τὴν πίκρα στὴν καρδιά, καλοῖ μου φίλοι, κανένας δὲν ἐργάζεται νὰ γίνῃ —γιὰ μερικοὺς ἔγινε!— τὸ δασκάλικι κατάρρα!

Εὐτυχῶς, ἡ σημερινὴ Κυβέρνηση ἄλλαξε τακτικὴ καὶ πῆρε —δση μποροῦσε ἀδικία, ποὺ μᾶς δάραине. Κι' ὕστερα τοῦ ζήτησε δουλειὰ καὶ τοῦ ἔδωσε ὀπλισμὸ —τριετῆς σπουδές. Ἔτσι νὰ εἴσθε δέβαιοι, πῶς οἱ δάσκαλοι — ὅλοι καλοῖ! — θὰ γίνουν καλύτεροι...

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΘΑΝΟΣ

στοὺς κόλπους του, καὶ οἱ χαρὲς ποὺ μᾶς προσφέρεις δὲν εἶναι πάντοτε τέλειες καὶ ἱκανοποιητικέες.

Δὲν μπορεῖς νὰ ἱκανοποιήσῃς τὰς ἀκόρεστες ἐπιθυμίες μας καὶ τὰς ἀνεξάν-τλητες ἐλπίδες μας.

Τὸ γέλιο του, ἂν καὶ σκιάζεται ἀπὸ τὴν λύπην του, εἶναι παρὰ ταῦτα γλυκὺ στὰ μάτια μας.

Ἡ ἀγάπη του, ποὺ δὲν γνωρίζει τελειωμὸ καὶ ὅρια, εἶναι προσφιλὴς στὴν καρδιά μου.

Ὁ κόλπος σου μᾶς ἔθρεψε γιὰ τὴν ζωὴ, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τὴν ἀθανασία.

Μά... γι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἀγρυπνεῖς γιὰ μᾶς.

Διὰ μέσου τῶν αἰώνων συνθέτεις ἁρμονίας χρωμάτων καὶ τραγουδιῶν καὶ ὅμως ὁ παράδεισός σου δὲν εἶναι παρὰ μιὰ λυπητερὴ νότα.

Τὰ δημιουργήματα τῆς ὁμορφιάς σου εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ τὴν δμίχλην τῶν δακρύων μας.

Θὰ ἐκχύσω, ὦ Γενέθλια Γῆ μου, ὅλα μου τὰ τραγούδια στὴν ἄφωνη καρδιά σου καὶ ὅλη μου τὴν ἀγάπη στὴν ἀγάπη σου.

Θὰ σὲ λατρεύω μὲ τὴν ἐργασία μου καὶ μὲ τὴν προκοπὴ μου.

Ἀντίκρυσά τὴ γλυκύτητα τοῦ προσώπου σου καὶ ἀγαπῶ ἀκόμη καὶ τὸν κουρ-νιαχτὸ τοῦ ἐδάφους σου, ὦ Γενέθλια Γῆ μου!

III

Ἐτελειώσαμε...

Θὰ ἦτανε κάπως δύσκολο νὰ θελήσωμε νὰ προσθέσωμε, ἔστω καὶ μιὰ λέξη, στὸν ὡς ἄνω πατριδογνωτικὸν ἀντίλαλον, ὅστις ἐξεπέμφθη ἀπὸ τὴς ὄχθες τοῦ Γάγ-γη ποταμοῦ, ἀπὸ τὸν Πρωθιεράρχην τοῦ Ἰνδικοῦ Μυστικισμοῦ, τὸν Ταγκόρ.

Ὑποκλινόμεθα λοιπὸν μπροστὰ στὴν ἀγέραστη μνήμη του καὶ σκεπάζει καὶ ἡ ταπεινότης μας μὲ τὴν δμίχλην τῶν δακρύων τῆς τὰ δημιουργήματα τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς δικῆς τῆς Γενέθλιας Γῆς.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»
ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ— ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35-ΤΗΛ. 521.418

ΧΡΟΝΟΣ ΙΔ' (Β' ΠΕΡΙΟΔ.) ΑΡ. 173
ΜΑΡΤΙΟΣ 1965

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Μόνον ἑτησίᾳ:
Γιὰ σχολεῖα καὶ ἐκπαιδευτικούς... δρχ. 100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α.Ν. 4092/1948
Ἐκδότης — Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ
Κατοικία: Μηθύμνης 34-Τηλέφωνον: 878.665

«ECOLE NOUVELLE»
REVUE MENSUELLE DE PEDAGOGIE
ATHENES RUE SOCRATE 35

ANNEE XIV—NUMERO 173
MARS 1965

ABONNEMENTS

Pour les écoles et les instituteurs
d' un an dr 100

Ἀλληλογραφία καὶ ἐμβάσματα
κ. ΧΑΡΗΝ ΠΑΤΣΗΝ
Σωκράτους 35 Ἀθῆναι—Τηλ. 521.418
(Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται)

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Υπό διδως ΑΝΝΑΣ ΛΑΟΥΤΑΡΗ, Παιδαγωγού

Το θέμα του νηπιαγωγείου έχει αποσχολήσει αρκετά, τόσο τους παιδαγωγούς, όσο και τους παιδαγωγούς. "Αραγε το παιδί πρέπει να παρακολουθήσει το στάδιο του νηπιαγωγείου.

Μερικοί ισχυρίζονται, ότι το παιδί κουράζεται πνευματικά στο νηπιαγωγείο, και αργότερα δεν μπορεί να αποδόσει και να προσαρμοσθεί επιτυχώς στην κανονική πλέον σχολική τάξη. Αναφέρουν δεύτερα επιχειρήματα ότι είχε συνηθίσει στα παιχνίδια του νηπιαγωγείου και στο εξοικειωμένο και εύκολο περιβάλλον, και δεν συγκεντρώνεται στην κάπως νέαν πειθαρχημένη τάξη του δημοτικού σχολείου. Δεν μπορούμε όμως απόλυτα, να ισχυρισθούμε αυτή την άποψη, εάν προτίστωμε δεν αναλύσουμε την αποστολή του νηπιαγωγείου, καθώς και τον ρόλο της νηπιαγωγού, και το υλικό που προσφέρει στους μικρούς μαθητές.

Η ύπαρξη του νηπιαγωγείου, χρονολογείται από τους αρχαιότερους χρόνους. Ο Φιλόσοφος και διδάσκαλος Σωκράτης, ήταν ο πρώτος που συνέλαβε, και εφάρμοσε την ιδέα του νηπιαγωγείου, διότι έλαβε ως δεδομένο ότι το παιδί από το τρίτο έτος της ηλικίας του πρέπει να διαπαιδαγωγείται, σε ξεχωριστό χώρο, για την υγεία της ψυχής και του σώματος.

Αν λάβουμε στα σοβαρά υπ' όψιν μας ότι το παιδί από το τρίτο έτος της μικρής ηλικίας του έχει ήδη σχηματίσει την προσωπικότητά του πρέπει να βοηθήσουμε το παιδί να αναπτυχθεί πνευματικά.

Δεν αμφισβητούμε ότι η μητέρα είναι ικανή, να καλλιεργήσει τον ψυχικό κόσμο του παιδιού, ή να το προετοιμάσει με την δική της επίβλεψη προκαταρκτικά, για την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Αλλά είναι γεγονός ότι με τις καθημερινές απασχολήσεις της δεν μπορεί να διαθέτει τις ήρεμες και ειδικές ώρες για την πνευμα-

τική καλλιέργεια που διαθέτει ή τάξη του νηπιαγωγείου. Εκτός αυτού το παιδί μια ημέρα θα βρεθεί αντιμέτωπο στο κανονικό σχολείο με το άγώνα των μαθημάτων. Καλό λοιπόν θα είναι να έχει μιαν στοιχειώδη προετοιμασία.

Έχει παρατηρηθεί ότι πολλά παιδιά, μπαίνοντας για πρώτη φορά μέσα στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου χωρίς να έχουν περάσει από το νηπιαγωγείο έπαθαν ένα μικρό «Schock» και αυτό ήταν ικανό να τους δημιουργήσει κατά κάποιον τρόπο ένα μικρό ψυχικό κλονισμό, ώστε να τ' αφήσει για αρκετό καιρό, αναπροσάρμοστα με αποτέλεσμα, να μην παρακολουθούν συγκεντρωμένα την ύλη που παραδίδει η δασκάλα. Υπάρχουν όμως και οι λίγες περιπτώσεις παιδιών που ενώ πέρασαν από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό, παρουσιάζουν δυσκολία προσαρμογής, που τα στοιχεία της ήταν ή πρόχειρη εκτέλεση των σχολικών καθηκόντων ή η εξακολουθητική συμπεριφορά σαν παιδιά ακόμα απροσάρμοστα.

Σ' αυτή την περίπτωση ισχυρίζονται ότι το παιδί κουράστηκε από τον προηγούμενο χρόνο του νηπιαγωγείου γι' αυτό δεν μπορεί ν' αποδόσει.

Ουσιαστικά δεν είναι η αιτία το νηπιαγωγείο, αλλά η χαμηλή πνευματική ικανότητα του παιδιού. Είναι γεγονός ότι πρέπει να τονίσουμε ότι το νηπιαγωγείο δεν είναι κάτι το αφηρημένο, που μπορούμε να το βρούμε ως διέξοδο δια την απαλλαγή μας από την ενόχληση των παιδιών αλλά και ο σκοπός του πραγματικού νηπιαγωγείου είναι ν' αφήνουν το παιδί αδιάφορο πνευματικά και να το αποσχολούν μόνο με παιχνίδια και παραμύθια.

Το σύγχρονο νηπιαγωγείο, με επικεφαλής την νηπιαγωγό - παιδαγωγό, προσπαθεί ν' αναπτύξει την πνευματική δράση του παιδιού με την νη-

Ο Προφήτης 'Ησαΐας

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Του κ. Γ. Α. ΚΟΥΛΟΥΚΗ

Στην κρίσιμη για το μέλλον της ανθρωπότητας εποχή μας, τώρα που το χέρι του ανθρώπου έχει τη δύναμη να πραγματοποιήσει την «ἐπὶ γῆς εἰρήνην» ἢ νὰ προκαλέσει τὸν ἀφανισμό, ἀποκαλυπτικός, τοιμηρός, γεμάτος αἰσιοδοξία ὀρθώνεται μπροστά μας ὁ λόγος τοῦ 'Ησαΐα.

800 χρόνια πρὸ Χριστοῦ, ὅταν ἡ δουλεία ὀρεσκόταν σὴν ἀκμή της καὶ δὲν ὑπῆρχε προοπτικὴ γιὰ κηρύγματα ἀλληλεγγύης καὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ὁ 'Ησαΐας συνειδητοποίησε τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, τοὺς μύχιους πόθους του, συμπόνεσε τοὺς ἀδικημένους καὶ τοὺς δυστυχισμένους, βρον-

τιαγωγικὴ ἐγκυκλοπαίδεια, τὴν ζωγραφικὴ, τὴν χειροτεχνία, καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως.

Οἱ ἀπασχολήσεις δὲ γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ σχολικοῦ κήπου, ἡ τακτοποίηση τῶν ἀντικειμένων μέσα σὴν τάξη τοὺς ἀναπτύσσει τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὴν ἐργατικότητα καὶ ἔτσι ἀποφεύγει πιά τὸ παιδί τὴν νωθρότητα καὶ τὴν τεμπελιά.

Ένα δεύτερο γεγονός που πρέπει να λάβουμε στα σοβαρά υποψιν μας γύρω από το νηπιαγωγείο, είναι ότι ἡ νηπιαγωγὸς δέχεται μὲ ὑπομονὴ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ παιδιοῦ, διότι ἡ κύρια ἀποστολὴ της εἶναι ν' ἀντιμετωπίζει τὸ παιδί σὰν τρυφερὴ μητέρα καὶ σὰν δασκάλα, μὲ ἀπώτερο σκοπὸ νὰ ἀποβάλλει ἀπὸ τὸ παιδί τὴν κακὴ συνήθειαν καὶ ἐλαττώματά του.

Ἡ ἀνάλυση λοιπὸν ποὺ κάναμε μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταλάβουμε, ὅτι τὸ παιδί παίρνει ἐφόδια ἀπὸ τὸ νηπιαγωγείο ὥστε ν' ἀναπτύσσεται πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ πράγματα ποὺ τόσο εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν δημιουργία τῆς προσωπικότητός του.

ΑΝΝΑ ΛΑΟΥΤΑΡΗ

τοφώναξε τὴν ἀλήθειαν ἀψήφοντας τοὺς ἰσχυροὺς, θασανίστηκε καὶ τέλος θυσιάστηκε προφητεύοντας τὴν παγκόσμια εἰρήνη καὶ τὴ δικαιοσύνη. Εἶναι γι' αὐτὸ ὁ ΜΕΓΑΛΟΣ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐμεῖς σήμερα, ὕστερα ἀπὸ 2.800 περίπου χρόνια, μὲ νέες κοινωνικὲς συνθήκες, μετὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, μὲ ὁργανώσεις διεθνoὺς ἀλληλεγγύης, μὲ τεχνικὸ πολιτισμὸ ποὺ ἐπιβάλλει τὴ συνεργασία, πῶς μπορούμε νὰ ἀμφιδάλλομε γιὰ τὸ εἰρηνικὸ μέλλον; Τόσο μικρόψυχοι εἴμαστε; Ἀς ἀντλήσουμε δύναμιν καὶ αἰσιοδοξία ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ 'Ησαΐα. Ἀς νοιώσῃ καθένας τὴν εὐθύνην τοῦ ἀπέναντι στὸ μέλλον καὶ ἂς μὴ ρίχνῃ στοὺς ἄλλους τὸ φαίξιμο γιὰ νὰ δικαιολογή τὴν ἀπαισιοδοξία καὶ τὴν ἀδιαφορία του. Πρέπει καθένας μας νὰ γίνῃ κήρυκας τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἰδιαίτερα ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι, οἱ παιδαγωγοί, νὰ ἐμπνευστοῦμε πρέπει ἀπὸ τὸν 'Ησαΐα καὶ νὰ νοιώσουμε πῶς χωρὶς πίστι στὸν ἄνθρωπο, δὲ θεμελιώνεται ἡ σωστὴ ἀγωγή. Καὶ πρέπει τέλος νὰ παραδεχθοῦμε πῶς τοῦ καθενὸς ἡ ζωὴ πάνω στὴ γῆ καταξιώνεται ἀπὸ τὸ μόχθο καὶ τὴν προσφορά του γιὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴ δικαιοσύνη.

Ἀρχίζομε ἀπ' τὴ μεγαλειώδη προφητικὴ του ρῆσι:

«Ὅτι ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου... καὶ ἔξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη... καὶ συγκόψουσιν τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. Καὶ οὐ λήφεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἐτι πολεμεῖν (6' 2-4). (*)

* Τὴν ἴδιαν ἐκφράση βρίσκουμε καὶ στὸν προφήτη Μιχαῖα (σύγχρονο τοῦ 'Ησαΐα) δ' 1-5. Ἡ Παλαιὰ διαθήκη κατὰ τοὺς ἑβραϊκοὺς (ἐκδόσις Λειψίας 1894).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΟΘΕΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Υπό ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΑΝΟΥ Δ/λου Καλλιθέας Δωρίδος

Ἡ πλημύρα τῆς ἀστυφιλίας ἔχει τρομακτικὲς διαστάσεις. Σ' ἓνα μόνο διαφέρει ἀπ' τῆ φυσικῆ τῶν ποταμῶν μας πλημύρα, στὴ μονιμότητα τῆς ὑπαρξῆς τῆς. Κι' αὐτὴ συγκέντρωσε καὶ συγκεντρώνει κάθε χρόνο χιλιάδες χωριατόπουλα, ποὺ μαζεύονται στὰ ἀστικά μας κέντρα καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἀθήνα. Αὐτὴ μαζὶ μὲ τὸ ἐξωτερικὸ, σὰν ἄλλος τρομερὸς Καϊάδας, ἐρημώνει τὰ χωριά μας, ποὺ μὲ καλπάζουσα ταχύτητα ἐρημώνονται τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Κι' ἀπομένουν ἐκεῖ — γιὰ νὰ θρηνηθοῦν λὲς τὸ βουδὸ τους μοιρολόι — μερικοὶ ἀνήμεροι καὶ σακάτηδες κι' οἱ γέροι — ὅσοι δὲν ἔχουν παιδιὰ νὰ τοὺς πάρουν κοντὰ τοὺς!

Τὴν ἐρήμωση αὐτὴ παρακολουθοῦμε ἀπὸ κοντὰ — ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους καὶ ληξιαρχοὶ τοῦ θανάτου των — οἱ δάσκαλοι! Πάντα σύντροφοι πιστοὶ τῶν χωριῶν καὶ μέχρι θανάτου ἐραστές των — ἀναγκαστικοὶ ἔστω! — βλέπομε ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη ν' ἀραιώνουν οἱ τάξεις μας, νὰ λιγοστεύουν ἀπελπιστικὰ οἱ μαθητές, καὶ νὰ τὴν παθαίνομε σὰν τὸν παλιὸ ἐκείνο τσοπάνη, ποὺ ἔμενε μὲ τὸ ραβδί στὸ χέρι ἀπ' τὸν ἀνθρακα!...

Φυσικὸ εἶναι στὴ μεταβολὴ αὐτὴ νὰ μὴ μένωμε ἀσυγκίνητοι. Ψυχολογικὰ ἰδιαίτερα μέσα μας γίνεται μιὰ ἐπανάσταση — ἐνεργητικὴ ἢ παθητικὴ, ἀδιάφορο. Αὐτὲς τὲς μεταβολὲς θὰ τὲς ἐξετάσωμε μὲ δυὸ λόγια. Σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ ἐξαντλήσωμε — ἀν ἐξαντλοῦνταν ποτὲ τὰ ψυχολογικὰ θέματα... — τὸ θέμα, οὔτε νὰ τὸ ὁλοκληρώσωμε στὴν ἐξέτασή του. Σκοπὸς τοῦ στέκεται ἡ προβολὴ τοῦ προβλήματος καὶ ἡ θέση τοῦ γιὰ λύση!

Θυμᾶμαι πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἔγαν τσοπάνη-μακαρίτη. Παντρεύοντας τὸ τελευταῖο του κορίτσι — ἀσῆκωτο δάρος γιὰ τὲς πολλὲς οἰκογενεῖες μας — πούλησε τὰ γίδια τοῦ κι' ἔμεινε μὲ τὸ ραβδί στὸ χέρι. Γιὰ νὰ τοῦ περνᾷ τὸ ...μεράκι, πῆρε 5—6 πρόβατα καὶ τὰ βοσκῶσε τριγύρω στὸ χωριό. Φυσικὸ ἦταν νὰ τὸν πειράζουν οἱ χασομέρηδες τοῦ χωριοῦ. Ἀπελπισμένους

καὶ ...γελοιοποιημένους τὰ πούλησε, ἀφοῦ αὐξήσε τὸ ἐνεργητικὸ τοῦ σὲ δλαστήμεις κατὰ ἀρκετές... ἑκατοντάδες! Γιατὶ τοῦ ἔφταιγαν καὶ τὰ ροῦχα τοῦ!

Τὸν θυμᾶμαι τὸ μακαρίτη — φρεσκοπεθαμένο ἄλλωστε! — τώρα ποὺ κι' ἐγὼ θρέθηκα στὸ ρόλο του. Μὲ 80 παιδιὰ παρέλαβα πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια τὸ σχολεῖο. Στὰ 15 βρίσκομαι τώρα. Διαλαλοῦσαν τὸ ἔργο μου ἀνέξοδα οἱ γειτονιὲς μὲ τὲς σχόλαζαν ἢ διάβαζαν τὰ παιδιὰ. Καμάρωνα ἐγὼ! Ἐκίνα διάλειμμα κι' ἀντιλαλοῦσε τὸ χωριὸ ἀπὸ παιδικὲς φωνές, γέλια καὶ χοροὺς. Κάνω διάλειμμα τώρα κι' ἡ νεκραμάρτα τοῦ χωριοῦ δὲ λείπει νὰ λύση τὴ σιωπὴ τῆς! Καὶ πολλὲς φορὲς ἀναρωτιοῦνται οἱ χωριανοὶ «ὅν ἔκανε ὁ δάσκαλος διάλειμμα!»

Ἡ μόνη μου ...παρηγοριὰ τὸ πλῆθος τῶν ὁμοπαθῶν μου. Αὐτὰ τὰ συναισθήματα μ' ὀδήγησαν σὲ τοῦτο μου τὸ σημείωμα. Κι' ἂν ὁ πρόλογός τοῦ τράβηξε πολὺ μακριὰ, ἂς θεωρηθῇ μαζὶ κι' ἐπικήδειος τῶν ἐρημωμένων χωριῶν μας! Ποιὸς ξέρει ἄλλωστε ἂν στὸ θάνατό τους θὰ σταθῇ ρήτορας μιὰ καὶ δὲ θάχῃ ἀκρατήριο νὰ τὸν ἀκούσῃ — μόνιμο κίνητρο τῶν συνηθισμένων δεκάριων...

Πὼς νοιώθει ὁ δάσκαλος σ' αὐτὴ τὴ θέση; Νὰ τὸ ἐρώτημα! Ἀπαντᾷμε χωρὶς περιστροφές: Σὰ δευτέρης ποιότητος δάσκαλος! Σὰν παραπεταμένος κι' ἀποτυχισμένος! Σὰν παραμερισμένος στ' ἀπόσκια τῆς κοινωνίας! Σὰν ἀποδιοπομπαῖος! Σὰν τοὺς ἀργόμισθους καὶ χωρὶς προορισμό. Θάνατοι πολὺ νὰ θελήσωμε νὰ τοῦ κρατήσωμε τὸ φρόνημα ψηλὰ καὶ νὰ τὸν κρίνωμε ἀποβλέποντας στὰ παιδιὰ τοῦ, τοὺς μαθητές τοῦ. Τὸ ξέρομε — τὸ λέγε πολλοὶ καὶ τὰ ἱερά μας βιβλία: «μὴ φοδοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον!» Κακὰ ὅμως τὰ φέμματα, ὅταν μπροστὰ σου δλέπη μόνο 10—15 μαθητές! Τὸ ξέρεις, πὼς μπορεῖ ἀπ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ νὰ δγῇ ὁ σωτήρας τῆς Πατρίδας. Δύσκολο μὰ ὅχι κι' ἀπίθανο. Τὸ ξέρεις, πὼς καθένα ἀπ' αὐτὰ ὅτι κι' ἂν πῆς, ὅτι εἶναι πλάσμα «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ Ὑψίστου! Ξέρεις κι' ἄλλα πολλὰ.

Μιὰ νέα ἐποχὴ δραματίζεται γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὴν ἐποχὴ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης, μὲ τὴν τελειωτικὴ κατάρρευση τοῦ πολέμου. Δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀμφιβολίας. Διακηρύσσει πὼς σίγουρα τοῦτο θὰ συμβῇ. Τὰ μέσα τοῦ πολέμου (τὰ ὅπλα) λέγει, ὅχι μόνο θὰ καταστραφῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ κατασκευαστοῦν σ' ἐργαλεῖα παραγωγῆς, σὲ μέσα προόδου καὶ εὐημερίας. Τονίζει ἔτσι τὸν παραλογισμό ποὺ θρίσκειται μέσα στὸν πόλεμο, πὼς ἡ κατάρρευση τοῦ πολέμου εἶναι νίκη τῆς λογικῆς. Στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἰπώθηκα πὺδ σημαντικὸς γιὰ τὸ ἀνθρώπινο μέλλον λόγος, δὲ θρήκαν πὺδ δυνατὴν ἔκφραση τὰ ὄνειρα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Τὲς λέξεις «εἰρήνη», «δικαιοσύνη», χρησιμοποιεῖ πάμπολλες φορὲς ὁ Ἡσαΐας στὸ βιβλίο του! (**) Χείμαρρος γίνεται ὁ λόγος τοῦ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ κοινωνικὸ, τὸ ἠθικὸ, τὸ ἀνθρώπινο καὶ θεϊκὸ μαζὶ περιεχόμενό τους.

«Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς... Πᾶς ὅς οὐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσει».

(κστ' 9—10)

«Εἰρήνην ἐπ' εἰρήνῃ τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς οὐσι».

(νζ' 19)

Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τὴν εἰρήνην. Ἔργο τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ εἰρήνη.

«Καὶ ἔσται τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης εἰρήνη. Καὶ κρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη ἀνάπαυσιν, καὶ πεποιθότες ἔως τοῦ αἰῶνος».

(λδ' 17)

«Καὶ εἰ ἤκουσας τῶν ἐντολῶν μου, ἐγέ-

2. α' 21, 26, 27 | ε' 7, 16, | θ' 7 | ι' 22 | η' 6, 7 | ια' 4, 5 | κστ' 9, 10, 12 | κζ' 5 | κη' 17 | λβ' 1, 16, 17, 18 | λγ' 5, 15, 18 | λη' 17 | λθ' 8 | μβ' 6, 21 | με' 7, 13, 19, 23, 24 | μη' 1, 17, 18 | μστ' 12, 13 | να' 1, 5, 6, 7, 8 | νβ' 7 | νγ' 5 | νδ' 10, 13, 14, 17 | νε' 12, 13 | νζ' 2, 12, 19, 21 | νη' 2, 8 | νδ' 4, 8, 9, 14, 16, 17 | ξα' 3, 8, 10, 11 | ξβ' 1, 2 | ξγ' 1 | ξδ' 5, 6 | ξστ' 12 | ξ' 17.

νετο ἂν ὥσει ποταμὸς ἡ εἰρήνη σου, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ὥς κύμα θαλάσσης».

(μη' 18)

Ἀμείλικτος εἶναι ὅταν ξεσκεπάσῃ τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἐκμετάλλευσή!

«Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκύ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν... Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὕμῶν, οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, καὶ οἱ δυνάσται οἱ κεραυνῶντες τὸ σίκερα, οἱ δικαιῶντες τὸν ἀσεβῆ ἔνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἵροντες».

(ε' 20—23)

Ὁ ἄνθρωπος στὸ μέλλον θ' ἀπολαμβάνῃ τοὺς καρποὺς τοῦ μόχθου του:

«Καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, καὶ αὐτοὶ ἐνοικήσουσι. Καὶ καταφυτεύουσιν ἀμπελῶνας, καὶ αὐτοὶ φάγονται τὰ γεννήματα αὐτῶν. Οὐ μὴ οἰκοδομήσουσι καὶ ἄλλοι ἐνοικήσουσι, καὶ οὐ μὴ φυτεύουσιν καὶ ἄλλοι φάγονται».

(ξε' 21—22)

Ἐγὼ γὰρ εἰμὶ Κύριος ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνην, καὶ μισῶν ἀρπάγματα ἐξ ἀδικίας. Καὶ δώσω τὸν μόχθον αὐτῶν δικαίους, καὶ διαθήκην αἰώνιον διαθήσομαι αὐτοῖς».

(ξα' 8)

Μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὁ πόλεμος καὶ ἡ δυστυχία, ἀλλὰ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐτυχία:

«Καὶ δώσω τοὺς ἄρχοντας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσύνῃ. Καὶ οὐκ ἀκουσθήσεται ἔτι ἀδικία ἐν τῇ γῇ σου, οὐδὲ σύντριμμα, οὐδὲ ταλαιπωρία ἐν τοῖς ὁρίοις σου...».

(ξ' 17—18)

«Καὶ αἱ γλῶσσαι αἱ ψελλίζουσιν ταχὺ μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην».

(λδ' 4 καὶ κθ' 24)

Εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ρανάψωσαν δικαιοσύνην. Ἀνατελλάτω ἡ γῇ, καὶ βλαστήσάτω ἔλεος, καὶ δικαιοσύνην ἀνατελλάτω ἄμα».

(με' 8)

Νὰ εὐφρανθῇ ὁ οὐρανὸς ψηλά, τὰ σύννεφα νὰ ράνουν δικαιοσύνην, νὰ βλαστήσῃ στὴ γῇ τὸ ἔλεος καὶ ν' ἀνατελλῇ ἡ δικαιοσύνη!

Τί νὰ προσθέσωμε ἐμεῖς στοὺς ὑπέροχους αὐτοὺς λόγους;

Γ. ΚΟΥΛΟΥΚΗΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μὰ νὰ τὸ κρύψωμε; γιατί; Δὲν τὰ αἰσθάνεσαι! Αἰσθάνεσαι μιὰ πίκρα, μιὰ ἀπελπισία, ἓνα συναίσθημα μειονεξίας σὲ πλημμυρίζει! Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια!

Πῶς ἀντιδρᾷ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση τῶρα ὁ δάσκαλος; Ἐχετε δὴ πολυδουλεμένα ἐλατήρια; Σιγὰ-σιγὰ ἀτονοῦν. Καὶ παύουν νᾶναι ἐλατήρια. Γίνονται ἄχρηστα πρᾶγματα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ἀρκετοὺς δασκάλους. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ψήνεται πάνω τους ἡ κατάσταση αὐτῇ. Κι' ὅλο τους τὸ εἶναι περιορίζεται θάλαρα σὲ νὰ «σκοτώνουν τὸν καιρὸ» τους καὶ στὴν πρώτη καὶ δεκάτῃ ἔκτῃ κάθε μῆνα, πού ὁ μισθὸς τους θυμίζει τὴν ὑπαρξή τους. Εἶναι θέβαια λυπητερὴ ἡ εἰκόνα αὐτῇ. Μὰ εἶναι ἀληθινή. Κι' ἔχει γιὰ φόντο τὸ συγχρωτισμὸ δασκάλων καὶ χωριανῶν σὲ τέτοιο βαθμὸ, πὺ νομίζεις, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ οὔτε σὲ ὄνειρα κι' ἐπιδιώξεις, οὔτε σὲ φερσίματα καὶ βιβλία! Νὰ μιλήσῃ κανένας γιὰ θετική ἀπόδοση τῶν δασκάλων αὐτῶν, νὰ θελήσῃ νὰ περιμένη ἐπίδραση πάνω σὲ ποικίλο περιβάλλον; Ἄδικος κόπος!

Εὐτυχῶς, πὺ πλάϊ τους στέκονται τόσο ἄλλοι! Νέοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὴ δουλειά τους, πὺ νοιώθουν μέσα τους τὸ πνευματικὸ τους αἷμα νὰ βράζῃ! Ἀντιδρῶν στὴ μόνωση μὲ μελέτη! Ἀντιδρῶν στὴν ἔλκεψη συναδέλφων γιὰ πνευματικὴ παρέα μὲ τὰ βιβλία. Περνοῦν τὴν ὥρα τους μελετώντας ἀπ' τὸν πὺ ἀγώριστο φίλο τοῦ ἀνθρώπου, τὸ βιβλίο! Κι' ὀπλίζονται! Καὶ θεωροῦν πνευματικά! Γεμᾶτοι ἀνησυχίας! Γεμᾶτοι ἀπ' τὸν πόθο νὰ γίνουν καλύτεροι! Μὲ ὄνειρα γιὰ τὸ μέλλον! Μὲ φτερά πανίσχυρα!

Πλάϊ τους στέκονται μερικοὶ συνάδερφοι ἐρευνητές! Πάνω ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ πλάϊ ἀπ' αὐτὰ μελετοῦν τὸ παιδί σὺν μονάδα! Σὺν προσωπικότητα ἐν ἐξελίξει! Σὺν ἀνθρώπο μὲ προβλήματα! Ἐπωφελοῦνται ἀπ' τὰ λίγα τους παιδιὰ καὶ μελετοῦν. Μελετοῦν τὰ βιβλία. Μελετοῦν τὰ παιδιὰ. Μελετοῦν τὴ γύρω κοινωνία! Μελετοῦν καὶ γράφουν!... Εἶναι ἀναντίρρητα αὐτοί, πὺ δὲν ἔχασαν τὸ δρόμο τους! Πὺ ἀντικρύζουν κατάματα τὸν ἔχθρὸ — τὴ μόνωση καὶ τὸ ναρκισσισμὸ!...

Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τρεῖς βασικὲς κατηγορίες χιλιάδες δάσκαλοι κρατοῦν τὰ κενά. Καὶ φέρνουν σὲ δύσκολη θέση τὸν κριτὴ τους...

Αὐτὰ γιὰ τὸ δάσκαλο!

Μήπως ὅμως κι' οἱ μαθητές μας νοιώθουν καλύτερα στὰ σχολεῖα αὐτά; Ἡ μήπως τοὺς ἀφήνωμε ἐμεῖς οἱ μεγάλοι νὰ αἰσθανθοῦν ἄνετα; Κάθε τόσο τοὺς πετάμε τὸν πόντο: «πάει! ρεζηλεύτηκε τὸ σχολεῖό μας! Πὺ τότε πὺ εἴμαστε μεῖς σχολεῖο! Ἀντιλαλοῦσε ἡ πλαγιά! Βοῦζε τὸ χωριό». Σὰ νὰ φταῖνε γιὰ τοῦτο τὰ παιδιὰ! Σὰ νὰ νὰ νὰ ὑπεύθυνα γιὰ τὴν κατάσταση αὐτῇ! Σὺν... πόσα δὲ μπορούσε νὰ πῇ κανένας! Θέλουν νὰ παίξουν καὶ μὲ ποιούς νὰ παίξουν. Θέλουν νὰ χορέψουν καὶ μὲ ποιούς νὰ χορέψουν! Θέλουν νὰ μιλήσουν καὶ φθοῦνται τῇ φωνῇ τους! Δὲν εἶναι φέμια. Τὸ πλήθος κι' οἱ συμπαράστατες εἶναι οἱ πὺ συνηθισμένοι γονεῖς τοῦ θάρρους. Θέλουν νὰ κάνουν «ζαβολιές», — ξέρετε παιδί χωρίς τέτοιες; κλάψτε το! — καὶ μὲ ποιὸν νὰ τίς κάνουν; Μονότονα, πὺ διαβαίνουν οἱ μέρες! Ἀνιάρῃ πὺ στέκεται ἡ ἐπανάληψή τους, ἄμα μάλιστα κι' ὁ δάσκαλος δὲν εἶναι ΔΑΣΚΑΛΟΣ! Κι' αὐτὴ ἡ Κυριακὴ ἀργία — εὐλογημένη ἀπὸ τὸν Ὑψιστο! — μὲ τὴν ἔλλειψη παπᾶ δὲν εἶναι παρὰ Κυριακὴ ἀνία! Κι' ὕστερα πόσο ξένο νοιώθει τὸ παιδάκι, πὺ μοναχογιὸς ἡ μοναχοκόρη βρίσκει στὴν Α' τάξη! Ἀδικα ρίχνει γύρω τους ματιὰς ἱκεσίας! Τὸ παιδί ἀπὸ φυσικοῦ τοῦ εἶναι κοινωνικὸ ὄν — μήπως κι' ὁ ἐγγλίκας ἄλλωστε; Παιδί χωρίς ζωντάνια δὲν εἶναι παιδί! Εἶναι τὸ πὺ ἄτυχο πλάσμα τοῦ κόσμου! Καὶ τέτοιο τὸ κάνει ἡ μεμφιμορία τῶν μεγάλων, πὺ χύνουν στὴν ἄθωια παιδικὴ του ψυχὴ τὸ φαρμάκι τῆς φαρμακωμένης τους ψυχῆς. Αὐτῆς πὺ δλα μαῦρα τὰ βλέπει γύρω της. Αὐτῆς πὺ ἀνατρέφει τὸ παιδί μὲ τὸ ὄνειρο τῆς «φευγάδας»!...

Τί μπορεί νὰ γίνῃ; Ἡ γιὰ τρεῖς δὲ θάρθη στὰ παιδιὰ μόνῃ της. Οὔτε κι' αὐτὰ — ἀπὸ μόνῃ τους! — μπορούν νὰ τὴν προκαλέσουν. Ἀφήνω, πὺ ἡ ἀργία εἶναι μήτηρ πάσης κακίας. Κι' ἀργία θὰ διακρίνῃ ὅσο καὶ νᾶναι τ' ἀτροφικὰ σχολεῖα, ἀφοῦ λείπουν ὁλόκληρες τάξεις!

Γι' αὐτὸ μόνῃ ὁ δάσκαλος εἶναι κείνος, πὺ καλεῖται νὰ διορθώσῃ τὴν κατάσταση. Νὰ ἐξαλείψῃ τὰ μειονεκτήματα καὶ νὰ ἐκμεταλλεῖται τὰ προτερήματα — γιατί ὁ πάρχουν θέβαια καὶ τέτοια. Νὰ σπουδάζῃ πολὺπλευρα τοὺς μαθητές του! Νὰ τοὺς γίνῃ συμπαίκτης καὶ ΔΑΣΚΑΛΟΣ. Νὰ προ-

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΩΝ ΖΕΝΟΦΩΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ *

Ὑπὸ ΟΔΥΣ. ΜΠΕΤΣΟΥ, Μετεκ. Δ)λου

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ ὑπαρ. τεῦχος 163)

6. Τὸ ἔργον τοῦ Διδασκάλου τοῦ ξενοφώνου σχολείου.

Ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν γλωσσικὸν ἐξελληνισμὸν τῶν μαθητῶν τοῦ ξενοφώνου Σχολείου διττῶς:

Κατ' ἀρχὴν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν ψυχολογίαν τῶν ξενοφώνων. Νὰ ἐξακριβώσῃ δηλαδὴ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἀλλόφωνοι οὗτοι Ἕλληνες, μετὰ τόσα ἔτη βίου ἐλευθέρου καὶ τόσας ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων, τῆς στρατεύσεως, τῶν ἐπικονωνιῶν καὶ συναλλαγῶν μετὰ τῶν ὑπολοίπων μὴ ξενοφώνων Ἑλλήνων, δὲν ἐγκαταλείπουν ἀκόμη τὸ ξένον τοπικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, καίτοι ἐμφороοῦνται ἀπὸ ἰσχυρὰν ἐθνικὴν συνείδησιν, ὅπως ἀπέδειξαν αὐτὴν εἰς ὅλας τὰς ἱστορικὰς περιπτώσεις τῆς Ἑλλάδος. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι: τόσον ἀπλοῦν, ὅσον καὶ ἐὰν φαίνεται ὡς τοιοῦτον ἐκ πρώτης ὄψεως. Ὁφείλεται κυρίως εἰς τὰς ἑξῆς δύο αἰτίας:

α) Εἰς τὴν λαϊκὴν διανοήσιν. Αὕτη εἶναι περισσότερο συνειρμικὴ καὶ ὀλιγώτερον λογικὴ. Αἱ σκέψεις καὶ αἱ πράξεις τοῦ λαοῦ ἀντιγράφουν ἐν πολλοῖς τὴν παράδοσιν. Ὁ λαὸς οὐδέποτε πρωτοτυποῖ ὡς σύνολον. Εἶναι συντηρητικὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις. Ἀντιγράφει τὸ παρελθὸν καὶ ἀκολουθεῖ μετὰ φανατισμοῦ τὸ πατροπαράδοτον. Ἡ παράδοσις ἀσκεῖ ἀκατανίκητον ἔλκεν ἐπὶ τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις εἶναι εὐεργετικὴ, διότι εἶναι ἀσφαλὲς ἔρεισμα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, ἐν προκειμένῳ ὅμως εἶναι ἀνασταλτικὴ τῆς προόδου, διότι ἀποκόπτει τὴν ξενόφωνον μάζαν ἀπὸ τὴν ἐξελισσόμενην γύρω ἐθνικὴν πραγματικότητα. Ἡ

χωρήσῃ ἀφοβα μπροστά! Νὰ τοὺς δάλλῃ ζωὴ! Νὰ τοὺς δημιουργήσῃ ὄνειρα! Νὰ τὰ δοθησῇ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν προσμονὴ τοῦ μοιραίου, πὺ θαρραίνει τοὺς γύρω...

Βαρὺ τὸ ἔργον τοῦ! Κι' ἂς ξεγελιῶνται πολλοί, πὺ βρίσκουν, πὺς «τάμπα, παίρνει τὰ λεφτὰ ὁ δάσκαλος! Εἶναι τόσο εὐκολο τὸ φέμια καὶ τόσο πλανερὴ ἡ ἀπάτη. Ὅσο δύσκολη στὴ σύλληψή της ἡ ἀλήθεια! Ὅταν μάλιστα εἶναι ἀπλή!...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΑΝΟΣ

γλῶσσα εἶναι ἰσχυρὸν στοιχεῖον τῆς παραδόσεως καὶ ὡς τοιοῦτον ἀσκεῖ ἀναμφισβήτητον ἐπίδρασιν πάντοτε ἐπὶ τῆς παρούσης γενεᾶς.

Ἀποτελεῖ ὅμως εὐτύχημα διότι εἰς πᾶσαν κοινωνίαν, μικρὰν ἢ μεγάλην, μικρὸς ἀριθμὸς μελῶν αὐτῆς θέλει νὰ φαίνεται ὡς προοδευτικὴ τάξις. Αὕτη ἀγαπᾷ τὴν ἀλλαγὴν καὶ ἐπιζητεῖ νὰ προσαρμόζεται πρὸς ὅ,τι διέπει τὴν ζωὴν μίας ἄλλης περισσότερον ἐξελιγμένης κοινωνίας.

Κατὰ κανόνα ἡ ὁμάς αὕτη εἶναι καὶ ἡ οἰκονομικῶς εὐρωσσότερα, διότι ἄλλως πᾶσα σκέψις προσαρμογῆς τῆς ζωῆς της μὲ τὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς θὰ ἦτο ἀδύνατον, ἐπεὶ δὴ ὁ οἰκονομικὸς παράγων ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν πάσης πολιτιστικῆς ἀλλαγῆς.

Τὰς φιλοπροόδους τάσεις αὐτῆς ἡ συντηρητικὴ ὁμάς κολάζει μὲ τὸν τρόπον της. Οὕτω καὶ ὁ παραγωγισμὸς τῆς πατροπαράδοτου γλώσσας ἀντιμετωπίζει ἄλλοτε συγκεκριμένῃ καὶ ἄλλοτε ἀπροκαλύπτει καὶ δριμύ τὸ στρώμα καὶ τὸ φιλοπαίγμον ὁμα τῆς συντηρητικῆς ὁμάδος, ἥτις, ὡς πλειοψηφία, ἀποτελεῖ τὴν κοινὴν γνώμην. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἐνὸς ἐξ ἡμῶν, διατί δὲν ὀμιλεῖτε ἑλληνικά, οἱ κάτοικοι τῶν ξενοφώνων χωριῶν, θὰ ἀπαντήσουν ἄλλοι μὲ ὅτι, «αὐτὰ συνηθὰ ὁ τόπος μας» καὶ ἄλλοι ὅτι, «πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦμε, ἀλλὰ ἀποφεύγομε, διότι οἱ ἄλλοι θὰ μᾶς κατηγορήσουν ὅτι θέλομε νὰ κάνωμε μεγάλο», καὶ β) εἰς τὸν στενὸν σύνδεσμον γλώσσας καὶ κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἡ γλῶσσα, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ βασικώτερον ἐκφραστικὸν ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τοὺς ὑπερατομικοὺς θεσμοὺς μίας κοινωνίας. Τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα εἶναι διατυπωμένα εἰς τὴν ὀμιλουμένην, ἡ δὲ ἀλλαγὴ αὐτῆς σημαίνει ἀλλαγὴν τῶν θεσμῶν, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστὸν, ἀποτελοῦν νόμους ἀπαραβάτους διὰ τὴν λαϊκὴν ψυχὴν.

Ἡ ἀπ' εὐθείας μεταβολὴ τῆς γλώσσας τῶν ξενοφώνων θὰ ἐσημεινεν καὶ κατάργησιν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν, τὰ ὅποια, ὡς γνωστὸν, εἰς τὰς μικρὰς καὶ ὁμοιομό-

(*) Σ η μ. Δημοσιεύομεν εἰς τὸ παρὸν τεῦχος τὸ Β' μέρος τῆς ἀνωτέρω πραγματείας, τῆς ὁποίας τὸ Β' μέρος ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ διπ' ἀριθ. 163 τεῦχος, τὸ δὲ Γ' εἰς τὸ διπ' ἀρ. 165—166. Ζητοῦμεν συγγνώμην τῶσον παρὰ τοῦ ἀρθρογράφου ὅσον καὶ παρὰ τῶν ἀγαπητῶν συνδρομητῶν, διότι ἐκ παραδρομῆς δημοσιεύομεν τὸ Β' μέρος μετὰ τὸ Γ'.

φους κυρίως κοινωνίας, συναπαρτίζουν και συνθέτουν την όλην κοινωνικήν των ζωήν. Πάσα δὲ ἀλλαγὴ ἐπὶ τοῦ τρόπου σκέψεως καὶ ζωῆς, ἀποτελεῖ ἀξίωμα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, οὐδέποτε δύναται νὰ γίνη ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ βαθμιαίως καὶ διὰ συνεχῶν προσπαθειῶν ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἔξω.

Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖα ἀπὸ τοῦ διδασκάλου ἡ γνώσις τῆς ψυχολογίας τῶν ξενόφωνων κατοίκων, διὰ νὰ μὴν ἐξάγῃ αὐθαίρετα συμπεράσματα καὶ ματαιοπονεῖ εἰς τὸ ἔργον του.

Ἡ ἐπιδράσις, τὴν ὁποίαν θὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν κατοίκων διὰ τὸν γλωσσικὸν ἐξελληνισμὸν θὰ ἔχῃ ἀσφαλῶς μέγιστον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ διδασκτικοῦ του ἔργου. Πῶς ὅμως θὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῶν καλύτερον διὰ νὰ ἔχῃ μεγάλα ἀποτελέσματα εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα;

Ἐν πρώτοις τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου παίζει τὸν σοβαρώτερον ρόλον. Διδάσκαλος ὁ ὁποῖος τηρεῖ στάσιν ἐχθρικήν καὶ ἀκατάδεκτον καὶ ἀπαξιῶν τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν καὶ συνεχῶς ἐπικρίνει αὐτοὺς θὰ ἔχῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πείσμα ἀντὶ τῆς μεταμελείας αὐτῶν. Τούναντι ὁ θέλων νὰ ἐπιδράσῃ γλωσσικῶς ἐπὶ τῶν ξενόφωνων ἐνηλίκων δάσκαλος θὰ ἐπιζητήσῃ μὲ πολλὴν εὐγένειαν νὰ ὑπεισέλῃ ἐντὸς τῆς οἰκογενειακῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τούτων διὰ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῶν εὐθέως διὰ τὸ

παράδειγμα, τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν ἀγνῶν του αἰσθημάτων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σημείον αὐτὸ δέον νὰ προσέξῃ ὥστε νὰ μὴ καταληφθῇ ὑπὸ ὑπερβολικοῦ ζήλου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν κινδυνεύει νὰ παρεξηγηθῇ ἢ τὸ χειρότερον, νὰ ἀφομοιωθῇ καὶ νὰ ἀπολέσῃ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνωτερότητα. Ἰδιαιτέρως αἱ προσπάθειαι τοῦ διδασκάλου πρέπει νὰ ἔχουν ὡς πρῶτην ἐπιδιώξιν νὰ προσοικειωθῇ τὴν μικρὰν ἀλλὰ δυνατὴν νὰ προσφέρῃ μεγάλας ὑπηρεσίας τάξιν τῶν προοδευτικῶν κατοίκων, ὥστε νὰ ἐπιδράσῃ πρῶτον γλωσσικῶς ἐπ' αὐτῆς καὶ νὰ καταστήσῃ ὄργανον τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ σχολείου. Νὰ γίνη τὸ γλωσσικὸν ὑπόδειγμα τῆς συντηρητικῆς μερίδος, ἥτις παρὰ τὰς ἀρχικὰς τῆς ἀντιδράσεις, ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ τὴν μιμηθῇ. Πρὸς τοῦτο προσφέρονται αἱ πρακτικαὶ, θρησκευτικαὶ καὶ ἔθνικὸν περιεχομένου διαλέξεις αἱ κατ' ἰδίαν συνομιλίαι, αἱ συγκεντρώσεις γονέων μαθητῶν καὶ αἱ σχολικαὶ ἐορταί. Βεβαίως, εἰς τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον πρέπει νὰ συνδράμουν ὅλαι αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι τοῦ Νομοῦ καὶ τοῦ Κράτους, αἱ πάσης φύσεως συλλογικαὶ ὁργανώσεις καὶ πᾶς ἑλληνὸν ποὺ πονεῖ καὶ θέλει νὰ θεραπεύῃ συντόμως ἡ μεγάλη αὐτὴ παραφρονία τῆς ἑλληνικῆς υπαίθρου. Ἡ ἴδρυσις Οἰκοκυρικών Σχολῶν, εἰς τὰς οποίας, εἰ δυνατόν, ὑποχρεωτικῶς θὰ φοιτοῦν ἅπασαι αἱ νεάνιδες, εἶναι ἕν ἕτερον λίαν ἀποδοτικὸν μέσον. Ἡ λειτουργία ἀγροτικῶν Σχολείων, ἡ ἴδρυσις καὶ ἐνίσχυσις ἀθλητικῶν ὁργανώσεων, ἡ ἐκτέλεσις κοινωφελῶν ἔργων, τὰ ὁποία θὰ ἀλλάζουν καὶ καλυτερεύουν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν κ.π.α. μεγάλως ὠφελοῦν.

Θὰ ἰδύνατο κανεῖς νὰ παραθέσῃ πλεῖστα ὅσα μέτρα, τὰ ὁποία δύναται νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν ἡ πολιτεία, ὥστε νὰ ἔλθῃ ἄρωγος τοῦ ἔργου τοῦ Δ. Σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον σήμερον ὁ ἄμεσος ἐξελληνισμὸς ἔχει ἀφεθῇ ἐξ ὁλοκλήρου. Διότι μόνον διὰ συντονισμένης ἐνεργείας ὁλων τῶν προαναφερθέντων παραγόντων θὰ κατορθωθῇ εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα νὰ ἐπιβληθῇ τὸ ξενόφωνον ἰδίωμα καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ Ἑθνικὴ ἡμῶν γλῶσσα μονίμως καὶ μὲ τὴν δυνατότητα νὰ ἐκφράζῃ ὅλους τοὺς πόθους καὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν τὸ μόνον μέσον δι' ὅλην τὴν γλυκεῖαν οἰκογενειακὴν των ζωὴν τὸ μόνον ἐπαρκὲς ἐκφραστικὸν ὄργανον δι' ὅλας τὰς κοινωνικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς σχέσεις καὶ διὰ πᾶσαν ἐπικοινωνίαν αὐτῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ποικίλων πνευματικῶν ἀναγκῶν ὡς συγχρόνων ἀνθρώπων. Χωρὶς τὴν ἀπὸ κοινοῦ προσπάθειαν ἐπὶ ἀρκετὸν ἀκόμῃ διάστημα ὁ διδασκαλὸς θὰ βλέπῃ μὲ πικρίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τοὺς μόλις χθὲς ἀποφοιτήσαντας μαθητὰς του νὰ γίνωνται τὸσον ἑνωρὶς ἐπιλήσμονες τῶν νοουθεσιῶν καὶ προσπαθειῶν του, ὥστε νὰ ὀμιλοῦν καὶ ἔμπροσθέν του οἱ πλείστοι τῶν ξενόφωνων διάλεκτον τῆς κοινωνίας των, παρὰ τῆς ὁποίας τὸσον ἑνωρὶς ἀφομοιοῦνται σήμερον.

Β' ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ἄς ἴδωμεν τώρα ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ καθόλου διδακτικὴ πορεία τῆς σχολικῆς ἐργασίας εἰς τὰ ξενόφωνα σχολεῖα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νομίζομε, νὰ εἴπωμεν πολλὰ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ διδασκαλὸς τοῦ ἀλλοφώνου Σχολείου δέον νὰ λαμβάνῃ, κατὰ τὴν διδακτικὴν ἐργασίαν αὐτοῦ θέσιν, οὐσιωδῶς διαφέρουσαν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν λαμβάνει εἰς τὸ Σχολεῖον τῶν Ἑλληνοφώνων μαθητῶν. Οἱ τοῦ σχολείου ἐκείνου μαθηταὶ παρουσιάζουν γλωσσικὴν ἀδυναμίαν τὸσον κατὰ τὴν κατανόησιν τῶν διδασκομένων ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐκφράσιν τῶν μανθανομένων. Ἡ προσοχὴ των κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἀδυνατεῖ νὰ προσαρμοσθῇ εὐκόλως καὶ ταχίως. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους, οἱ μαθηταὶ οὗτοι κατατάσσονται εἰς τοὺς βροδέως μανθάνοντας.

Ἐν πρώτοις πρέπει ὁ διδασκαλὸς νὰ ἐμφορῇται ἀπὸ βαθεῖαν πίστιν ἐπὶ τῆς ἀξίας ἐκείνων, τὰ ὁποία διδάσκει καὶ τοῦ ὅλου ἔργου ἀγωγῆς, ποὺ ἐπιτελεῖ. Μόνον ἡ πίστις αὕτη εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐμφυσᾷ ὑψηλὸν φρόνημα, δύναμιν καὶ ἐνθουσιασμὸν, ὥστε νὰ κατορθώσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα νὰ ἀσκούν τὰς προσδοκώμενας ἐπιδράσεις ἐπὶ τὸ ἔσω-τερικὸν τῶν τροφίμων του.

Δεύτερον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ γνώσις ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος τοῦ μαθητοῦ. Εἶναι λίαν ἐπιδοθητικὴ διὰ τὸ σχολικὸν τὸν ἔργον.

Τρίτον εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ψυχολογικῆς μορφώσεως καὶ νὰ κέκτηται ἔξοχον διδασκικὸν τάκτ. Εἶναι ἀναγκασιότατ' ἡ λεπτὴ ψυχολογικὴ διαίσθησις τοῦ διδασκάλου, διότι

ὁ ξενόφωνος μαθητὴς ἔχει ἰδίαν ψυχολογίαν καὶ ἀπαιτεῖ διαφορετικὴν διδακτικὴν μεταχείρισιν. «Τὸ Παιδαγωγικὸν τάκτ' ὁδηγεῖ, λέγει ὁ ἀείμνηστος Ν. Ἐξαρχόπουλος εἰς τὸ διβλῖον του «Γεν. Διδακτικὴ», τὸν διδασκαλὸν εἰς τὴν ἐκάστοτε προσήκουσαν ἐφαρμογὴν τῶν διδασκτικῶν καὶ παιδαγωγικῶν κανόνων, οἵτινες δὲν ὁμοιάζουν πρὸς παραγγέλματα, ὀρίζοντα δογματικῶς τὸ δέον γενέσθαι, ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁμοίας φύσεως, ἀλλ' ὑποκείνται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν εἰς ἀπείρους τροποποιήσεις.

Γενικῶς ὁ διδασκαλὸς πρέπει νὰ διαμορφώσῃ σχολικὸν περιβάλλον θερμὸν οἰκογενειακόν, τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐμπνέῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν μαθητῶν, νὰ γεννᾷ πνευματικὰ διαφέροντα, ἀνώτερα συναισθήματα καὶ λελογισμένην πειθαρχίαν.

Τὸ παιδί, ὡς γνωστόν, οὐδενὸς πράγματος ἐπιλαμβάνεται αὐθόρμητως ἐὰν δὲν εὐχαριστῇ αὐτό. Οὐδέποτε νοεῖται φυσικὴ μάθησις δυσάρεστος. Τὴν εὐαρέστησιν γεννᾷ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐργασίας καὶ ἡ καθ' ἑαυτὴν δράσις. Μετὰ τῆς στεφομένης ὑπὸ ἐπιτυχίας ἐργασίας συνυφαίνεται ἡ χαρὰ, ἰδιάζουσα δὲ λύπη, ὅταν δὲν παρακκάμπωνται τὰ κωλύματα. Ἡ εὐμενὴς συμμετοχὴ τοῦ συναισθήματος κατὰ τὴν διδασκαλίαν καθίσταται πηγὴ δυνάμεως πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι. Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ ὅτι τὰ συναισθήματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας στεροῦνται βάθους καὶ εἰς ἰσχυρὸν βαθμὸν ὑπόκεινται εἰς τὴν ὑποβολήν. Εἶναι εὐμετάβολα, ἄστατα καὶ φυγαλέα, ἀσύνηθες δὲ φαινόμενον τὰ ἔμμενα.

Περιπίπτουν εἰς περισσώτερα τῶν ἄλλων μαθητῶν σφάλματα. Ἐπιβάλλεται νὰ διορθῶνται τὰ οὐσιώδη μόνον καὶ ταῦτα μὲ ἐκδηλον πνεῦμα ἀγάπης καὶ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος. Οὐδέποτε ἐπιτρέπονται αἱ ἔντονοι παρατηρήσεις, αἱ ποιναὶ καὶ οἱ ἐμπαιγμοί, διότι δημιουργοῦν ἀποθάρρυσιν μὲ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸ διδασκτικὸν ἔργον. Διὰ τὴν ἐργασίαν μάλιστα εὐμενοῦς συναισθηματικῆς διαθέσεως κατὰ τὴν διδασκαλίαν δέον νὰ μὴ φειδόμεθα ἐπαίνων μεθ' ἐκάστην ἐπιτυχίαν, ἔστω καὶ μικράν. Ἡ ὅλη στάσις τοῦ διδασκάλου δέον νὰ παρέχῃ ὅλον ἐν περισσώτερον θάρρος πρὸς τοὺς διδασκόμενους μαθητὰς. Τὸ θάρρος εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γεννᾷ ἐμπιστοσύνην, ἀσφάλειαν καὶ αὐτοπεποίθησιν.

Τὰ ἀνωτέρω ἀφοροῦν γενικῶς τὸν διδασκαλὸν τοῦ ξενόφωνου σχολείου. Ἄς ἴδωμεν τώρα πῶς πρέπει νὰ διαμορφῶται ἡ διδακτικὴ αὐτοῦ ἐργασία εἰς τὰ διάφορα διδασκόμενα μαθήματα καὶ ἐιδικώτερον εἰς τὸ γλωσσικόν.

Ἡ γνώσις μιᾶς γλώσσης δὲν ἔγκειται εἰς τὴν μηχανικὴν μόνον χρῆσιν αὐτῆς, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν ἀσφαλὴ γνώσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν γλωσσικῶν (γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν) κανόνων αὐτῆς. Ἡ πραγμάτωσις τοῦ θεήντος γλωσσικοῦ σκοποῦ εἰς τὸ ξενόφωνον σχολεῖον θὰ ἐπιδιώκεται ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς καθ' ἑαυτῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς χρήσεως ὀρθῆς, σαφούς, ἀκριβοῦς καὶ φιλοκάλου γλώσσης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐπὶ μί-

ρους μαθημάτων καὶ κατὰ πᾶσαν γλωσσικὴν ἐπαρὴν μαθητῶν καὶ διδασκάλου.

Ἐπιβάλλεται νὰ ποιῇται χρῆσιν γλώσσης ἀπλῆς καὶ κατανοητῆς, ἀπηλλαγμένης ἀφηρημένων ἐκφράσεων καὶ σχημάτων λόγου, ὅλον παρομοιώσεων, μεταφορῶν, ἀλληγοριῶν κ.ά. Νὰ ὀμιλῇ εὐκρινῶς, ἐντόνως καὶ εἰς ἄργρον ρυθμὸν, νὰ ἐπαναλαμβάνῃ δὲ καθεὶ τὴν νέον δις καὶ τρίς, διότι τὰ ὅσα τῶν μαθητῶν αὐτῶν δὲν εἶναι ἡσκημένα ὅσον πρέπει, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνονται εὐχερῶς τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ Σχολεῖον διδάσκονται. Ἡ χρησιμοποιομένη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γλῶσσα, διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς υπαίθρου καὶ ἐιδικώτερον τοὺς ἐκ ξενόφωνων οἰκογενειῶν προερχομένους, καθίσταται τὸ γλωσσικὸν πρότυπον τοῦ μαθητοῦ.

Διὰ πολλοὺς λοιπὸν λόγους τὰ γλωσσικὰ μαθήματα πρέπει νὰ κατέχουν εἰς τὴν ὅλην διδακτικὴν ἐργασίαν τὴν κεντρικώτεραν θέσιν, διότι ἡ ἀτελής διδασκαλία κρατεῖ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ ταπεινὸν ἐπιπέδον. Ἡ διδασκαλία καὶ ἡ σχολικὴ ἀγωγή καθόλου εὐρίσκουν εἰς τὰ γλωσσικὰ μαθήματα τὴν τελειότεραν ἐφαρμογὴν.

Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ καταβληθῇ ἰδιαίτερα μέριμνα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦ κυριωτάτου τούτου πνευματικοῦ ἀγαθοῦ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ καθίστανται γνωστὰ τὰ συνηθέστατα καὶ ἀπαραίτητα γλωσσικὰ φαινόμενα, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ νὰ ἐπιζητήται καὶ δελτίωσις τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ. «...Καὶ τῆς ἐμπειρίας περὶ τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης διὰ προσθήκης νέων ἐκάστοτε γλωσσικῶν στοιχείων εἰς τὰ πρότερα κτηθέντα», γράφει εἰς τὴν Γενικὴν Διδακτικὴν τοῦ Ν. Ἐξαρχόπουλος.

Ἡ ὅλη διδακτικὴ ἐνέργεια πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς πρῶτον σκοπὸν νὰ καταστήσῃ ἱκανοὺς τοὺς μικροὺς μαθητὰς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ θεωροῦν τὴν τῶν νὰ συνδιαλέγονται ἑλληνιστὶ εἰς πᾶσαν ἀτομικὴν συναναστροφὴν καὶ ἀσχολίαν. Ἡ διὰ βραχίων μέτρων ἐπιβολὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων γεννᾷ ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Μεγαλύτεραν ἐπιρροὴν ἐν προκειμένῳ ἀσκούν τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου καὶ αἱ πατρικαὶ ὑποδείξεις αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων θὰ τονίζῃ ὅτι ὁ ἀγνοῶν τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν καὶ ζῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους θὰ δοκιμάζῃ καθ' ἐκάστην πολὺ ἐμπόδια εἰς πᾶσαν ἀτομικὴν ἐργασίαν καὶ ὑπόθεσιν του καὶ ἐντροπήν, διότι θ' ἀποτελῇ ἐμφανὴ ἐξαιρέσιν τοῦ ἑθνικοῦ συνόλου.

Ἡ πορεία διδασκαλίας ἐξ ἄλλου ἔχει ἀνάγκη ἰδιαίτερας προσοχῆς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ὥστε ἡ προσφορὰ τῆς διδασκτέας ὕλης νὰ γίνεταί κατὰ τὸν πλέον ἐντεχνον τρόπον. Ἀληθὴς πορεία εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία παρέχει ἐν γενικώτατον πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατελείπεται πλήρης ἐλευθερία κινήσεων καὶ εἰς τὸν μαθητὴν καὶ εἰς τὸν διδασκαλόν. Ἡ ἀνεύρεσις δὲ τῆς καταλλήλου πορείας διδασκαλίας εἰς τὸ ξενόφωνον σχολεῖον ἀποτελεῖ μέγιστην συμβολὴν εἰς τὸ δύσκολον διδασκτικὸν τὸν ἔργον. Καὶ εἰς τὸ ξενόφωνον σχολεῖον ἀπορρίπτεται ἡ τυπικὴ πορεία. Αἱ διδακτικαὶ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

ΙΣΤΟΡΙΑ

Το παιδικό έντυπο από τον 19ον αιώνα, παρουσιάστηκε με βασικό στοιχείο την «εικόνα». Από το 1822 έως το 1854 έχουμε έκδοσις «ιστοριών με εικόνες» στην Εδρώπη. Από το 1866 εμφανίζεται η αμερικανική επίδραση στο παιδικό έντυπο. Την ίδια εποχή αναφέρονται πολλά ιταλικά και γαλλικά «παιδικά έντυπα».

Στην πατρίδα μας η ιστορία του σχολικού βιβλίου είναι παλαιότερη. Στο Ίωνικό σύστημα δεν υπήρχαν ειδικά βιβλία για την διδασκαλία των μαθητών. Στο μάθημα της «Ανάγνωσης» ήταν οι νόμοι της πόλεως, οι δέες, ρητά, μύθοι, περικοπές από τα έργα της δημιουργικής λογοτεχνίας, έργα από δοκίμους ποιητές από το θέογονι, τον Ησίοδο, τον Όμηρο, σόν όποιον ή Έλλάς, καθώς λέγει ο Πλάτων, ώφειλε τή μόρφωσί της.

Από την εποχή όμως του Ξενοφώντος την κατ'εξοχήν θέσι σόν κυριώτερον βιβλίου κρατεί ο «Όμηρος». «Εξ αρχής κατ' Όμηρον έπει μεμαθήκασι πάντες». Στόν Αριστοτέλη, σόν Ξενοφώντα και σόν Πλούταρχο, ανευρίσκουμε παρόμοιες συστάσεις για τή διδακτική βιβλίο. Στην Βυζαντινή περίοδο, πού έχουμε, ως παιδαγωγική αρχή τή θεολογική μόρφωση, κυρίαρχο διδακτικό βιβλίο είναι τή Έκκλησιαστικά βιβλία, ως τούς χρόνους τής δουλείας και τής απελευθερώσεως τού γένους μας. Γενικώς ή παιδαγωγική ιστορία τού διδακτικού βιβλίου παρουσιάζεται στην χώρα μας κατά περιόδους σόν έκφρασις στίς πολιτικές και κοινωνικές σχέσεις της. Οι απόψεις αυτές χάριζαν τόν τόνο στό περιεχόμενο και στή μορφή τού διδακτικού βιβλίου, απόψεις δηλαδή παιδαγωγικές, φιλοσοφικές, αίσθητικές, έκδηλώσεις τού πνεύματος, μορφές έκπολιτιστικές.

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΣ

(Ψυχολογική θεμελίωσις — Παιδαγ. σημασία)
Για τή κρίνωμε τήν καταλληλότητα τού σχολι-

πορείαι σήμερον έχουν ως βάσιν τήν ψυχολογίαν τού μαθητού, τήν ιδιομορφίαν τής διδασκίας ύλης, τή μέση διδασκαλία, τούς σκοπούς τής άγωγής και τού σχολείου, τās ιδιαιτέρας συνθήκας λειτουργίας αύτου, τήν έλευθεράν πνευματικήν επικοινωνίαν διδασκάλου και μαθητού κ.π.ά. «Ό τυπικός και άκαμπτos τρόπος διδασκαλίας είναι άπορηπτός. Όμοίως και ό όμοιόμορφος τρόπος εις πάντα τή μαθήματα και εις τās τάξεις. «Εν άπλοϋν διάγραμμα τή όποίον διά τής γενικότητός του νά επιτρέπη έλαστικότητα και ευκίνησιον κατά τήν διδασκαλίαν, είναι ή καλύτερα διδακτική πορεία.

(Η συνέχεια εις τή ύπ' αριθ. 165-166 τεύχος)

ΟΔΥΣ. ΜΠΕΤΣΟΣ

κού βιβλίου, είναι ανάγκη νά προσδιορίσουμε τήν ψυχολογικήν θεμελίωσι και τήν παιδαγωγικήν σημασία. Πολλές ψυχολογικές παρατηρήσεις, μās κατέδειξαν, ότι τή «Αναγνωστική διαφέρων σόν άνθρωπο έμφανίζεται από τή 8ον—9ον έτος τής ηλικίας του (Τέρμαν και Λίνα). Τή Ίδιο τονίζει και ό Λίπς στό μεταφρασμένο από τόν Γ. Παναγιωτίδη έργον του. «Αί περί τού κόσμου και τής ζωής αντιλήψεις και ιδεώδη τής μορφώσεως», πού αναφέρει, ότι «ούδέν άλλο βιβλίου, πλην τού «Αναγνωστικού δίδεται εις τούς μαθητάς κατά τή πρώτα σχολικά έτη. Έργαλεία μόνον κατάλληλα και δικά αποτελούσι τή βοηθητικά μέσα».

Από τις παρατηρήσεις αυτές διαπιστώνεται, ότι ό μαθητής σταν από 10 έτων άσκησθ στην ανάγκη, θά αναγνώση με μεγάλη ευχέρεια και θά συλλαμβάνη εύκολα τή περιεχόμενον τού βιβλίου. Στην ηλικία αύτή ό μαθητής έχει εξελιχθή διανοητικά, έχει μορφώσει εύρύν κύκλο διανοητικού διαφέροντος και ώθείται στην άνάγνωσι βιβλίου για τήν ικανοποίησιν του. Ακόμη οι ψυχολογικές παρατηρήσεις κατέδειξαν τις αναγνωστικές ασχολίες τών μαθητών κατά χρονική ηλικία, πού αναφέρονται: 1) Στην μελέτη βιβλίου μύθων (ηλικίας 6—9 έτων), 2) Στην μελέτη βιβλίων περιπετειών (ηλικίας 10 έτων), 3) Στην μελέτη διηγημάτων και περιγραφών από τήν ζωήν τών άλλων (ηλικία 11—12 έτων) και 4) Στην μελέτη βιβλίων άνακαλύψεων, εξερευνησών μηχανών (ηλικίας 13 έτων) κ.ο.κ. Η προσωπικότητα τού παιδιού συντεθειμένη σχηματικά στή γνώσι, τή συναίσθημα και τή διάνοιαν συναντά πλήρη ανταπόκρισι, σταν τή περιεχόμενον τού βιβλίου έχει μικρόν αριθμόν προσώπων, με παιδικές επιθυμίες, με απλές σχέσεις στό έλδος και στό ποσά με άπλό τή τυπική τών λέξεων. Με συντόμους περιόδους και προτάσεις, με λίγους φραστικούς και καλλιλογικούς τύπους. Τά αντικείμενα νά είναι ήπιότερα στό παιδί, στην πνευματική του κατάσταση, στην άτομικότητά του.

Οι ψυχολογικές αυτές προϋποθέσεις έποικοδομούν τήν παιδευτική σημασία τού σχολικού βιβλίου, καθώς τήν είδε ένας από τούς πρώτους εργάτας τής παιδαγωγικής επιστήμης στην πατρίδα μας, ό Ίωάννης Κοκκώνης (ό νεώτερος). Από τότε έγιναν πολλές συζητήσεις, πού εξακολουθούν νά γίνονται ως τή σήμερα, αν δηλαδή ή άσκησις τής χρήσεως τού βιβλίου θεωρείται σκόπιμος διδακτικός ένέργεια ή ζημιούται ή ατενέργεια τού παιδιού. Δέν θάταν περιττό νά προσθέσουμε αύτούσις τις γνώμες τών δικών μας, παιδαγωγικών διδασκάλων διά τήν σημασία, πού έχει ή χρήση τού διδακτικού βιβλίου.

Ό Έξαρχόπουλος, λόγου χάριν, λέγει: «Σήμερον θεωρείται έπιβεβλημένη πλατεία χρήσις τού βιβλίου εν τή σχολείω και ό έθισμός τού μαθητού εις τόν όρθόν χειρισμόν αύτου. Αποβλέποντες εις τήν εν τή σχολείω χρήσιν τού βιβλίου παρατηρούμεν ότι δι' αύτού δύνανται ό μαθητής άφ' ένός μόν νά συμπληρωί τās έποπτείας,

τās όποιας σχηματίζει εκ τής διδασκαλίας και τής άλλης εν τή σχολείω, και εκτός αύτου έργασίας, άφ' έτέρου διά νά πλουτίξη τήν συνείδησιν του διά νέων έποπτειών, τών όποιών ή γένεσις δέν είναι δυνάτη δι' άλλων μέσων. Καθόλου δέ, ύποδοχθεί άριστα πρός έποπτικότεραν παράστασις συμπληρώσιν, έμβάθυνσιν, έντύπωσιν τών γνώσεων. Τό βιβλίου προσέτι είναι άριστος έπίκυρος τού μαθητού κατά τās διαφόρους κατ' όικον έργασίας αύτου».

Ό Καλλιάρχης έπίσης λέγει: «Η χρήσις βοηθητικού βιβλίου εν τή Δημοτική σχολείω, όφείλει ν' άποβλέπη εις τήν έμπέδωσιν τής έκάστοτε διδακτικής ύλης και εις τόν έθισμόν τού μαθητού εις τήν δι' αναγνώσεως καλών βιβλίων αυτοπαιδεύσιν. Πρός δέ τούτου όφείλει τή Δημοτική σχολείον, νά επιδιώξη διά τών βοηθητικών βιβλίων τήν παρόρησιν τών γονέων και τών άλλων μελών τής οικογενείας εις τήν άνάγνωσιν καλών βιβλίων».

Ό Κομμένιος θεωρεί τή μεθοδικόν βιβλίου ως τή κυριώτερον «όργανον καμμεθοδίας», «φορέα τής διδασκαλίας», «στροφίγγα, περί τήν όποιαν πρέπει νά περιστρέφονται πάντα όσα άνήκουν εις πηρετικό τής έξελισσομένης προσωπικότητος», τήν τελείαν πνευματικήν μόρφωσιν».

Ό Γκάουντις σ' ένα άπ' τās συγγράματά του λέγει: «Τό σχολείο, από τήν πρώτη έως τήν τελευταία ήμέρα, πρέπει νά κάμη τούς μαθητάς ικανούς νά έπωφελοϋνται διά τήν μόρφωσιν τούς τήν έκπολιτιστικήν δύναμιν τού βιβλίου και νά εύρισκουν τās πηγάς, από τās όποιας άντλεί σήμερον ή εποχή μας τήν πνευματική της ζωή. Η σημασία πού έχει διά τόν μαθητήν ή χρήση τού βιβλίου, είναι ή πιό έλαχιστή εκείνη πού συμπληρώνει τήν έποπτεία και ή πιό άνώτερη θεωρείται ή αξία, σταν ό μαθητής στηριζόμενος στό βιβλίο κατορθώνει νά συμπληρώση τήν έποπτεία με τις ίδιες του τις δυνάμεις τις γνώσεις».

Από τήν πολύπλευρη αύτή έπίδραση τού βιβλίου στό μαθητή κατανοούμεν, ότι ό μαθητής μπορεί, νά συνηθισή στό σχολείο όχι μόνον νά κατανοή και νά μαθαίνη τή περιεχόμενον τού βιβλίου, αλλά και νά κρίνη και νά βγάξη συμπεράσματα, πού θά είναι χρήσιμα διά τήν μόρφωσί του. Με τόν τρόπο αύτό τή βιβλίο, θά οδηγήσιν τήν έξελισσομένη νεολαία στην κατανόηση τών αγαθών τού σήμερινού πολιτισμού, θά τήν βοηθήσιν, νά σχηματίσιν σαφείς έποπτείας από τις περιγραφές του, όρθες γνώσεις, ποιητικές έντυπώσεις από τήν ποίησι, άπόκτησις δεξιότητος και τέχνης τής έξηγήσεως, έρμηνείας και κατανόσεως τού κειμένου.

Αλλά ή σχολική πράξις, μās τονίζει, πώς εκείνο πού βρίσκει ό μαθητής με άποτελή παρατήρησι, ένεργητική αναλυτική έργασία, τή διατηρεί γερά στή μνήμη του και μπορεί, νά τή χρησιμοποιήσιν στή διάνοιάν με μεγάλη ευχέρεια, παρά εκείνο πού έχει δοθή σ' αύτό έτοιμο από άλλους.

Ακόμη ή καταλληλότητα τού διδακτικού βιβλίου κρίνεται αν οι ύποθέσεις περιτρέφονται στίς επιδιώξεις τής μικρής ηλικίας, τόν άφελή κόσμο τών άπόφρων τών παιδιών, τή γνωστική δίψα και τήν άπληστη περιέργειά του. «Η ύλη του», λέγει ό Έξαρχόπουλος, «νά είναι άκριβής

εις τήν επιστήμη και τή λογοτεχνία, προσιτή εις τās παιδικές δυνάμεις, διά νά μωρή νά εκθέτη εις συνεχή λόγο τή περιεχόμενον. Νά έχη εποπτική και άρτία εικόνα στό κάθε θέμα. Η διατύπωση τών ιδεών νά κάνη δυνατός διαπλατύνσεις και συμπληρώσεις, σταν παραστή ανάγκη στην διδασκαλία, νά συμπληρωθών και στοιχεία, πού δέν υπάρχουν σ' αύτά. Και έρωτάται: Είναι κατάλληλο κάθε σχολικό βιβλίο πού σήμερα έχουμε στό σχολείο; Ακολουθεί τήν παιδαγωγικήν διάταξι, πού εφαρμόζουμε στή διδασκαλία; Βοηθεί τή παιδί στό στίτι, σταν θέλη νά κάνη έπανάληψι; Είναι όρθόν, τή περιεχόμενον τών Αναγνωστικών βιβλίων, νά είναι παρμένο από τήν σύγχρονη ζωή τού λαού μας, πατριδογραφική, ζωντανή, προσιτή στίς γνώσεις τού παιδιού, για νά άποτελή πνευματική συνοδεία όλης τής οικογενείας; Πρέπει ή τοπική παράδοση, τή ήθη και τή έθιμα, ή γλώσσα, ή λαϊκή τέχνη, ή ιστορία, ή θρησκεία, οι λαϊκές έκδηλώσεις, τās λαϊκά αίσθηματα νά άποτελούν περιεχόμενον τού λαϊκού βιβλίου; Λίγοι είναι οι συγγραφείς, πού έκαμαν τή παιδί, νά βρή τόν έαυτόν του έξιδανικευμένο στό βιβλίο και ταυτόχρονα νά μη χάση ούτε λίγο από τις παιδικές του άδυναμίες, τή γέλιο, τή χαρά, πού έκαμαν έμάς τούς ήλικιωμένους νά ξαναζήσουμε ως παιδιά, έστω και για όσα χρόνια διαρκεί ή μελέτη τού βιβλίου. Ό Χαϊρόπουλος γράφοντας για τή βιβλίο «Εθιμικές Ιστορίες», λέγει, «πώς όχι μόνον τās παιδιά βρίσκουν μέσα σ' αύτό χαρούμενες πράγματι ώρες, αλλά ότι και αύτός πέρασε τέτοιες». «Τό βιβλίο», λέγει, «ακόμη, πρέπει νά χαλιναγωγή τήν άχαλίνωτη ροπή πρός κάθε κατεύθυνσιν και ταυτόχρονα, νά θωπεύη τήν ψυχή με ευχαριστίες, πού έχει άνάγκη». Τό καλό διδακτικό βιβλίο δημιουργεί στούς μαθητάς διάφορα θέματα, παρατηρήσεις και έξετάσεις. Τού διαφέρει τή διαφέρων διά τήν σύλληψι και τακτοποίησι άφθόνου ύλικού έργασίας. Τού δίνει ευκαιρία στην έκτέλεσι πειραμάτων, τού όμιλεί τί πρέπει νά διαβάξη, τή ώθεί σέ ίχνος γραφικής άπεικονήσεως, τού καλλιεργεί γλωσσική δεξιότητα, τού δείχνει τήν όδόν στην αυτομόρφωσί του. Τό βοηθεί νά συγκρίνη και νά δοκιμάξη τās άποτελέσματα τής έργασίας του.

Καιρός πιά, νά δοϋμε πώς είναι σήμερα τή παιδική βιβλίο. Αρχίζουμε ως παράδειγμα τή «Αναγνωστική τής Δ' τάξεως. Παρουσιάζει πολλές δυσχέρειες γλωσσικές. Τό κείμενο τής καθεύσεως δημιουργεί στό ζωντανό έκφραστικό όργανο και στην όργανική σύστασι τού μαθητού ένα κενό, ένα χάος. Η γλωσσική σύγχυσι έπιφέρει έπίδρασι σ' όλη τήν προσωπικότητα τού μαθητού. Δέν κατανοείται τή περιεχόμενον, έπειδή ό μαθητής τής Δ' τάξεως έχει άποκτήσει μέχρι τώρα τριετή αναγνωστική άγωγή (προφορική και γραπτή) στή γλώσσα τού ιδιαίτερου περιβάλλοντος, όπου έχει δημιουργηθή ή παραστατικός του κόσμος. Τά θέματα τού βιβλίου αύτου δέν έχουν στενή σύνδεσι με τόν έσωτερικό βίο τού παιδιού και μάλιστα τή συναίσθημα. Οι γραμματικοί τύποι τής καθαρεύουσας και τής δημοτικής, στό ίδιο βιβλίο, και ακόμη στό ίδιο κείμενο, δέν διευκολύνουν τόν μαθητή στην άπόκτησι ενιαίας γλωσσικής μορφής. Έχουμε δύο γλωσσικές μορφές, διπλή όρθογραφία, διπλή κρίσι, διπλούς τύ-

πους. Η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού καθυστερείται. Δεν έχουμε έναια γλώσσα. Στο 'Αναγνωστικό της Ε', ως άλλο παράδειγμα, αναφέρουμε, ότι έχουμε την έννοτητα «Το Πανηγύρι των χωριών» του Ν. Καλαματιανού με αντίστοιχο περιεχόμενο από την έννοτητα. «Το δργωμα της Στ' τάξεως του Σ. Μελά. Ο Καλαματιανός μεταχειρίζεται γλώσσα φραστική, στολισμένη, ενώ ο Μελάς την κρατά απλή, απέριτη, φυσική. Αναγνωστική κατανόηση έχουμε μόνον στην έννοτητα του Μελά, αυτή γίνεται κτήμα του παιδιού. Αποτέλεσμα, έχουμε το παιδί, που θα ακολουθήσει την μέση Παιδεία, που παρουσιάζει τα ίδια και περισσότερα προβλήματα, με το Δημοτικό σχολείο να μην γνωρίζει το τυπικό καμίας γλώσσας. Ο άλλοτε υπουργός μας κ. Κασσιμάτης, μιλώντας στο ραδιόφωνο σχετικά με τα αποτελέσματα του Πανελληνίου διαγωνισμού στο μάθημα της 'Εκθέσεως, διεπίστωσε τη ζημία, που προξενείται στην Παιδεία από το γλωσσικό διχασμό, και ανεγνώρισε, ότι υπάρχει σήμερα πρόβλημα διδασκαλίας της 'Ελληνικής γλώσσας. Η επιτροπή που συστήθηκε για το σκοπό αυτό με Πρόεδρο τον 'Ακαδημαϊκό κ. 'Ηλ. Βενέζη, επέδωκε στον 'Υπουργό έκθεσι, που περιέχει τις γενικότερες κρίσεις και διαπιστώσεις.

Συμπερασματικά ή έκθεσις αυτή υπογραμμίζει, 1) 'Η γλώσσα, που χρησιμοποιήθηκε δεν είναι ομοιόμορφη γραμμένη με άνεσι και γνώσι. 2) 'Υφος δεν υπάρχει. 3) Το περιεχόμενο δεν είναι συγκεκριμένο (κάθε μαθητής χρησιμοποίησε γενικότητες και φραστικά σχήματα έτοιμα από μπροστά, κενά από περιεχόμενο και 4) 'Η διαπιστωμένη πραγματικότητα οφείλεται κατά κύριο λόγο, στην άτελη διδασκαλία του μαθήματος της νέας 'Ελληνικής γλώσσας.

Παραθέσαμε την γνώμη των υπευθύνων δια να κρίνουμε, σε συχετισμό, το περιεχόμενο του 'Αναγνωστικού μας βιβλίου. 'Απ' αυτό λοιπόν, λείπει ακόμη η ζωή της εποχής με τον ίδιο παλμό, που έχει γραφή σε ήμερολογία παλιά και ο' ώρα διηγήματα, καθώς του Χριστοβάσιλ, του Παπαντωνίου, του Κρυστάλλη, κ.ά. Δείπουν πανελλήνιες ένότητες, που προσφέρουν πλούσια ύλη σ' όλες τις περιοχές των μαθημάτων. 'Ακόμη και οι εικόνες που δεν ανταποκρίνονται με παιδικό ψυχολογικό τρόπο στη μορφή και το περιεχόμενο.

Δεν επέκτεινόμεθα στη κρίσι του απλού βοηθητικού βιβλίου, που μόνο λίγοι συγγραφείς φιλοδοξούν την ώρα που το φτιάχνουν να ξαναγίνονται παιδιά. Το παιδί, γίνεται κέντρο της ηλικίας τους, ακαταμάχητη έλξη, μοναδική και πιο χαρούμενη έγνοια της. Αυτόν μόνον έβαλαν σκοπό οι συγγραφείς της, να βοηθήσουν το παιδί στο άργο και δύσκολο ανέβασμά του προς την ζωή, στην ήθική του και πνευματική του διάπλασι, στην εθνική και κοινωνική άγωγή και σε καθημερινή ζωή, τη μοιρασμένη ανάμεσα στο σχολείο και στο σπίτι. Οι γονείς, ο δάσκαλος, οι παιδαγωγοί, οι συγγραφείς, που έχουν μια συνειδητή ευθύνη της καλής άγωγής του παιδιού, αλλά και μαζί μια έμφυτη ικανότητα κι' ένα δαιμόνιο, που μεταβάλλει σε πράξι την ευθύνη αυτή, είναι τα πιο πολύτιμα στοιχεία κάθε

γενής κοινωνίας που θέλει ν' αναπτυχθή και να ζήσει.

'Ας δούμε λίγα το παιδικό βιβλίο έξω από το σχολείο.

Γνωρίζουν καλά οι συγγραφείς του εξωσχολικού αυτού βιβλίου, ότι στο παιδί άρέσει το έντυπο, που δεν απαιτεί ενεργητική προσοχή. Δεν κουράζει την σκέψι του. Βιβλίο από το οποίο λείπουν τα εξυφωτικά στοιχεία. Νά τί γράφει η Τάργκα Νο 9 1962, περιοδικό του περιπτέρου, στη σελίδα 4... «Τώρα ο άγνωστος με μιιά ξαφνική κίνηση τραβά από τον κόρφο του εν' λείδα άστράφτει στον ήλιο. 'Οχι δεν είναι δυνατόν, και όμως. Το μαχαίρι κατεβαίνει γοργά στο λαιμό του Τάργκα. Μιά, δυό, τρεις φορές... Το αίμα αναδύζει, θράζει στα χοράρια. 'Ο Τάργκα είναι νεκρός. 'Είπα και έγκω... 'Αστειος πράμμις... Κύριος Τάργκα έτσι πεταίνεται. Χά, χά, χά... 'Ασφαλώς το βιβλίο στην περίπτωση αυτή κατήντησε έμπόρευμα ψυχικής ναρκώσεως. 'Η παιδική ψυχή είναι αδύναμη ν' αντισταθή στην επεκτατική καταστροφή του βιβλίου, κατακαίεται και συνθλίβεται έπαχθώς από τη φλεγούδα μανία της παιδικής αυτής έντυπογραμματολογίας, ή οποία με τα άναγνώσματα της φανταστικής και συμβολικής, θήθεν άξιας, καλλιεργεί κρυφώς ψευδείς έλπίδας, που μοιραίως, θα διαφουσθούν από την πραγματικότητα. 'Η λογοτεχνική παρακαταθήκη μιιάς χώρας, όσο πλούσιο και ποικίλο περιεχόμενο κι' αν έχει, ποτέ δεν είναι άρκετή να καλύψη τις ιδιαιτερες μορφωτικές ή ψυχαγωγικές ανάγκες του παιδιού. Διότι παραγνωρίζει την ξεχωριστή ευαισθησία και την πάντα στενώτερη αντίληπτικότητα του μικρού άναγνώστη, με την «είσδεκτικότητα του». Το άναγνωστικό υλικό του μεγάλου, δεν είναι πάντοτε ούτε άρκετό, ούτε κατάλληλο για τους μικρούς, όσο κι' αν το αντίθετο γίνεται σχεδόν πάντοτε, αφού ένα καλό παιδικό λογοτέχνημα δεν μπορούν να το διαβάσουν μόνον οι μικροί. Καί αυτή άκριβώς ή άδυναμία ή αντικειμενική, που άνάγεται όχι μόνον σε ποιοτικούς, αλλά και σε ποσοτικούς λόγους, δημιουργεί το ξεχωριστό εκείνο, είδος της λογοτεχνίας, που συνήθισαμε να το λέμε «παιδική λογοτεχνία». Είναι αυτή, που μας χαρίζει το «παιδικό βιβλίο», το βιβλίο, δηλαδή, που διαβάσει ή μπορεί να το διαβάσει το παιδί πέρα από τα σχολικά και τα εξωσχολικά βιβλία, τ' άναρίθμητα, τα ανεξέλεγκτα, τα τερατώδη. Τα βιβλία αυτά συγκροτούν «μια ρίζα ατομικής και ομαδικής ζωής, πνευματικής και εθνικής ζωής». Οι πομπόι και οι δέχτες της πνευματικής αυτής ενεργείας, υφίστανται μιιά άλληλοεπίδρασι. 'Όσο, τόσο, είναι άμφίβολον, αν ο δέχτης, που για την περίπτωσι μας δεν είναι παρά ένας άνήλικος, μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα του πομπικού υλικού, ενώ αντίστροφα δέχεται καταθληπτικά την επίδρασι του υλικού τούτου. 'Ο λόγος είναι ολοφάνερος σε μας τουλάχιστον εδώ. Γιατί, σε μας εδώ, το παιδί, σαν αθυσπώστατη μονάδα, διαθέτει πολύ περιωρισμένη άγοραστική δυνατότητα κι' ακόμη γιατί λίγη εμπιστοσύνη μπορούμε να έχουμε στην έντελώς άμεση, δηλαδή στην δική του, την προσωπική προτίμηση, από λόγους μορφωτικής διαίτας, καλλισθητικής προδιαθέσεως και γενικωτέρας δλιγαρκείας. Κι' έτσι διαβάσει

ΤΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ

'Υπό Δ. ΠΑΛΥΒΟΥ

Μ.Ε.Δ. Πτυ)χου Παιδαγ. 'Επιστημών Η.Π.Α.

Το «Οικοδόμημα της 'Αριθμητικής» είναι ένα διάγραμμα κατασκευασμένο δια να μάς δείξει, πρώτον τις ικανότητες εκείνες τις οποίες πρέπει ν' αποκτήσει ένα παιδί καθώς εισάγεται εις τον κόσμο των αριθμών και των αριθμητικών σχέσεων, και δεύτερον τον τρόπον κατά τον οποίον αυτές συνυφαίνονται.

Εις τας ακόλουθους σελίδας θα προσπαθήσωμε να εξηγήσωμε αυτές εν όλίγοις.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΣ

Παρατηρώντας τη βάση του όλου οικοδομήματος, βλέπομεν ότι, ως θεμέλιον όλων των ικανοτήτων τίθεται ή αριθμητική έτοιμότης, ήτις θεωρείται σήμερα ως ο σπουδαιότερος παράγων εισαγωγής του παιδιού εις τον κόσμο των αριθμών.

Λέγοντες αριθμητική έτοιμότητα έννοούμε την πνευματική ώριμότητα του παιδιού για αριθμητική μάθησι.

'Ο Μπάρτον μάς λέγει, ότι έτοιμότης είναι ο σταθμός εκείνος της ανάπτυξεως του παιδιού, κατά τον οποίον το παιδί δύναται να μαθαίνει εύκολα, αποτελεσματικά και χωρίς συναισθηματικές διαταραχές.

'Η αριθμητική έτοιμότης εις τα παιδιά φαίνεται να έμφανίζεται εις διαφορετικές περιόδους και ουχι με την είσοδόν τους εις το σχολείο. 'Ακόμη οι ρίζες της εύρίσκονται πολύ πιο πίσω, εις την προσχολική περίοδο.

'Η έλλειψις αριθμητικής έτοιμότητος οφείλεται:

1) Εις το στενό περιβάλλον όπου έζησε το παιδί κατά την προσχολική περίοδο και έστερηθ των ευκαιρών για πλούσιες έμπειριες και 2) εις το χαμηλό βαθμό επιπέδου της πνευματικής του ώριμότητος.

'Ως μέσον διαγνώσεως της αριθμητικής έτοιμότητος φέρονται τα διάφορα τεστ και άσκήσεις, ή χρήσις των οποίων καθιστά τον διδάσκαλον ικανόν να διαπιστώνη, άφ' ενός μόν τον βαθμόν της πνευματικής ώριμότητος

συνήθως 8,τι γράφομε ή 8,τι του αγοράζομε οι μεγάλοι. Καί τούτο είναι που συντελεί, ώστε οι εθύνες μας και οι υποχρεώσεις μας γα γίνονται ιερές και αναπαλλοτρίωτες, σε σημείο, που να πέφτη κατ' εθελάν επάνω μας το ειδικό βάρος της παιδικής μας λογοτεχνίας και 8ση ή στάθμη του άναγνωστικού, του άκροαματικού και του θεαματικού υλικού του παιδιού. Αυτή είναι ή μιιά άποψι του ζητήματος. 'Υπάρχει όμως και άλλη. Προβάλλεται ο ίσχυρισμός πως ή παιδική λογοτεχνία στη χώρα μας είναι φτωχή, είναι άνυπαρκτη.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

του παιδιού, άφ' έτέρου δε να οδηγή αυτόν εις την σύνταξιν και έφαρμογήν ενός καταλλήλου και ατομικού αριθμητικού προγράμματος. 'Εάν μετά τη διάγνωση διαπιστωθή, ότι ο μαθητής στερείται αναλόγου έτοιμότητος, τότε ο διδάσκων είναι υποχρεωμένος ν' αναβάλη δι' άργότερον την συστηματικήν διδασκαλίαν της αριθμητικής και ν' ακολουθήσει ένα πρόγραμμα προετοιμασίας με συγκεκριμένα άντικείμενα, πολλάκις δε υπό μορφήν παιχνιδιών και μέσα εις τα πλαίσια της Ε. Σ.Δ. που θ' άφυπνίσουν το αριθμητικό διαφέρον των μαθητών και θα προπαρασκευάσουν έπαρκώς την φυσική εισαγωγή του μαθητού εις τον κόσμο των αριθμών. Πέραν του προγράμματος προετοιμασίας, υπάρχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες, οίτινες επηρεάζουν την αριθμητική έτοιμότητα του παιδιού, όπως είναι οι φυσικοί, ψυχολογικοί, συναισθηματικοί, κοινωνικοί κ.ά.

'Όταν ένα παιδί δεν είναι έτοιμο — από άπόψεως ώριμότητος — για να δεχθή το αριθμητικό πρόγραμμα, οποιαδήποτε διδασκαλία ή μ.εθοδος καθίσταται περιττή, διότι αι μέθοδοι λειτούργουν όσάκις τα παιδιά έμφανίζουν την αναλόγον έτοιμότητα.

Με βάση αυτών των δεδομένων θα πρέπει να εκκινήσει ο διδάσκαλος της Α' τάξεως, εάν θέλη ν' άποφύγη τα προσκόμματα τα όποια θα παρουσιασθούν κατά την διδασκαλίαν της πρώτης αριθμήσεως.

ΑΡΙΘΜΟΙ

'Αφού τα θεμέλια του οικοδομήματος έχουν τεθή με την αριθμητική έτοιμότητα, καθίσταται εύκολος πλέον ή άνοικοδόμησις με δεύτερο υλικό τους αριθμούς. Λέγοντες αριθμόν έννοούμε το συγκεκριμένο προσδιορισμό μιιάς ποσότητος επί τη βάσει μιιάς ένότητος, λαμβανομένης ως μονάδος, ή όπως εύστόχως λέγει ο 'Αριστοτέλης, «έστι γάρ αριθμός πλήθος ενί μετρητόν».

'Η άνάγκη των αριθμών πιθανόν να έγεννήθη από την έπιθυμία των ανθρώπων να μετρούν τα αντικείμενα και έκ της άναγκαιότητος της καταγραφής των.

'Η εξέλιξις των αριθμών έχει δι'λθει δια μέσου πολλών σταθμών κατά την διάρκεια της ιστορίας των εξελίξεως. Οι πρώτοι αριθμοί φαίνεται να ήσαν προφορικοί και εξέφράζοντο με λέξεις, όπως ή κεφαλή έσήμαινε τον αριθμόν 1, ή πτέρυξ το 2, το χέρι το 5 κλπ. 'Αφού τέτοιες εκφράσεις χρησιμοποιούντο δια να δηλώσουν τους διαφόρους αριθμούς, είναι φανερόν, ότι ο πρωτόγονος άνθρωπος δεν ειχειν έπινοήσει ούδεν αριθμητικόν σύστημα και ή ανακάλυψις του είναι μεταγενεστέρα.

του παιδιού ή επιθυμία της εφαρμογής, τότε ο διδάσκων θά πρέπει να δώσει τας ένδεξιγμένους ασκήσεις άνευ χρήσεως περαιτέρω έποπτικών μέσων.

4. Όλοκληρος ή άριθμητική θεωρία δεν απαιτεί άπαιρητήτως άσκηση

Καθίσταται μέγα φορτίον διά τόν μαθητήν όταν προσπαθούμε για κάθε φάσι της άριθμητικής να επιφορτίζουμε αυτόν μ' ένα τεράστιον ποσόν ασκήσεων. Όταν μία άριθμητική δεξιότης αναπτυχθή εις τό παιδί εις κάποιον άνεκτό επίπεδο, τότε μία μικρά ποσότης ασκήσεων άρκει δι' έμπέδωσιν.

Αί άνωτέρω μέθοδοι διδασκαλίας της άριθμητικής ούδ'όλως θέτουν περιορισμόν εις τας ασκήσεις. Ό ρόλος τών γυμνάσεων ή ασκήσεων εις τό σημερινό σχολείο δεν θά πρέπει να είναι περιοριστικός, αλλά να λαμβάνη τήν όρθή του θέσιν εις τό σχολικό πρόγραμμα και να βασίζεται επί μίας προσεκτικής διαγνώσεως τών άτομικών δυσκολιών έκάστου παιδιού.

Τό πρόβλημά μας έδώ δεν είναι εάν θά πρέπει να κάμωμεν χρήσιν τών ασκήσεων ή όχι, αλλά εις ποίαν στιγμήν της μαθήσεως θά πρέπει να δίδωται αύται και ποίαι είναι αι πλέον ένδεδιγμένα.

Τό σύγχρονον σχολείο πρέπει να περιορίση τις άσκοπες και άνόητες ασκήσεις επί του όλου σχολικού προγράμματος, διότι αι ψυχολογικαί έρευναι επί του τρόπου μεταβιβάσεως τών γνώσεων μάς άπεκάλυψαν ποία στοιχεία μεταβιβάζονται και ποία όχι.

Ό σύγχρονος διδάσκαλος πού γνωρίζει τήν ψυχολογία του παιδιού και λαμβάνει ύπ' όψιν του τις άτομικές διαφορές, άποφεύγει να δώσει όμοιόμορφες ασκήσεις επί όλων τών μαθητών της τάξεως. Π.χ., μαθητής πού γνωρίζει τόν πίνακα πολλαπλασιασμού του 6 ή γνωρίζει καλώς τούς κανόνες τονισμού, δεν θά πρέπει να άσκήται επί αυτών.

Άκόμη, πόθος του σημερινού δασκάλου θά πρέπει να είναι ή διαρκής προσπάθειά του να βοηθήση τόν μαθητήν να ίδη τήν σχέσιν τών ασκήσεων προς τό εύρύτερον έργον ή σκοπόν να σημειώση πρόσδοον ένώπιον αυτού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τό άριθμητικό οικοδόμημα πού κατασκευάσαμε, έξεταζόμενον ως οικοδόμημα, στέκει

άπό άπόψεως κατασκευής, διότι είναι δεμένο με τό αυστηρό σύστημα της λογικής.

Έκκινώντας άπό τήν έτοιμότητα πού θεωρείται σήμερα ή βάση κάθε υλικού και πνευματικού έργου, ακολουθούν φυσιολογικά οι άριθμοί, οι όποιοι πολλάκις —ως άφηρημένα έννοιαι —προηγούνται της έτοιμότητος. Έν συνεχεία, οι τέσσαρες κάθετες στήλες αντιπροσωπεύουν τας τέσσαρας θεμελιώδεις πράξεις πού θεωρητικά και πρακτικά στηρίζονται επί τών άριθμών και ύποβαστάζουν τήν κορυφή του οικοδομήματος, πού κάθε τμήμα της προϋποθέτει τήν ύπαρξιν και άλληλοεξάρτησιν τών άλλων.

Κατόπιν ή θέσις του προβλήματος, ο συλλογισμός και ή λύσις αυτού, μαζί με τήν επαλήθευσιν και τας ασκήσεις, έρχονται ως άρωγοί διά τήν συμπλήρωσιν ενός οικοδομήματος, τό όποιον μάς ύπόσχεται τήν παρούσαν και τήν μελλοντικήν άσυλίαν του πολιτισμού μας.

Ούτω και ο τελευταίος λίθος εύρίσκεται εις τήν θέσιν του, διότι τό οικοδόμημά μας έχει θεμελιωθή, τοιχοποιηθή και όροφοθή κατά τρόπον άντισεισμικόν, αλλά τό οικοδόμημα δεν έχει τόση μεγάλη σπουδαιότητα, όση ή σύνθεσις του.

Εάν θέλωμεν να ίδωμεν τό οικοδόμημα τέλειον και να μη έμφανίζη έλλείψεις και διαρθρωτικά μειονεκτήματα, θά πρέπει να προσέξωμεν τήν ύποδομή του, ή όποία συνίσταται κυρίως άπό τρία τινά: 1) τό άριθμητικόν ένδιαφέρον, 2) τήν εκτίμησιν προς τά μαθηματικά και 3) τις συνήθειες πού άποκτά τό παιδί, καθώς τουτο προχωρεί εις τό βασίλειον της μαθήσεως και τών γνώσεων.

Τό ιδιαίτερον ένδιαφέρον εις τήν άριθμητικήν έν γένει, ή έκφρασις της εκτίμησεως, σπουδαιότητος και χρησιμότητος τών μαθηματικών και ή ιδιαίτερη έξις για τήν άριθμητική κατανόησι άποτελούν τό ύπόβαθρον του όλου άρχιτεκτονικού μας έργου.

Αυτά πρέπει να έχωμεν ύπ' όψιν μας, εάν θέλωμε τό Οικοδόμημα της Άριθμητικής να παραμένη συμμετρικό και ώραίο, άπλούν και ρυθμικόν και ούδέποτε να ύποτιμάται τό κλασικό του σχέδιο και ή πολύτιμος άξία του.

ΔΗΜ. ΠΑΛΥΒΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

—Τα τεύχη 170, 171, έστάλησαν ως ΔΕΙΓΜΑ σ' όλα τά σχολεία και σ' εκείνα άκόμη πού δεν τό έπαιρναν τακτικά στο παρελθόν.

—Σήμερα ταχυδρομούμε και τά τεύχη 172, 173, επίσης ως ΔΕΙΓΜΑ σε όλους για να σχηματίσετε μία ιδέα για τήν άξία του «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ».

—Εάν νομίζετε ότι είναι χρήσιμο βοήθημα για τη σχολική σας εργασία και για τήν άτομική σας παραπέρα επιμόρφωση, έγγραφητε συνδρομητές σαυτό, συστήστε δε και στους φίλους συναδέλφους να έγγραφούν.

Τό «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» δεν είναι έμπορική επιχείρηση, όπως κι όλα τά παιδαγωγικά περιοδικά. Άπλως είναι ένα όργανο διαφώτισης του εκπαιδευτικού σώματος πάνω στα έπιστημονικά του ένδιαφέροντα.

Η έτησία συνδρομή είναι δραχ. 100 για σχολεία και εκπαιδευτικούς.

Πατριδογνωστική μελέτη του χωριού Μηλέας - Θεσπρωτίας (Ήπειρου)

Υπό Κ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ, Δ)λου Θεσ)κης

Άποτελεί άναγκαίον αίτημα της έποχής μας ή πατριδογνωστική μελέτη κάθε χωριού και γενικά κάθε περιοχής της πατρίδος μας. Είναι άνάγκη να μελετήσουμε συστηματικά και μεθοδικά τόν τόπο πού πρόκειται να διδάξουμε. Οι ώφέλειες πού θά προκύψουν άπό μίαν τέτοιαν εργασία είναι πολλές.

Πλουτίζουμε — κατ' άρχήν — τις γνώσεις μας με τήν καθημερινή γνωριμία και μεθοδική μελέτη του περιβάλλοντος χώρου. Άποκτούμε μία ολοκληρωμένη άπό κάθε πλευρά γνώση της τοπικής ζωής. Έτσι, θά είμαστε σε θέση να δώσουμε μία πληρέστερη εικόνα του χωριού άπό βιολογικής, οικονομικής, μορφωτικής, θρησκευτικής, κοινωνικής κλπ. πλευράς και να προσφέρουμε ένα πολύτιμο βοήθημα στις ειδικές με τά θέματα αυτά έπιστήμες.

Ειδικότερα σήμερα επιβάλλεται περισσότερο άπό κάθε άλλη φορά, ή συγκέντρωση και ή ύποβολή τών στοιχείων εκείνων άπό κάθε περιοχή, τών όποιων ή γνώση και ή μελέτη θά δώσουν στήν πολιτεία τή δυνατότητα να λάβη τά άνάλογα μέτρα πού θά συμβάλουν στήν όρθή και άποδοτική αξιολόγηση τών δυναμέων της έλληνικής κοινωνίας και στη βελτίωσή της.

Έρευνώντας και μελετώντας τό περιβάλλον του χωριού, μπορούμε άκόμη με τήν ποικιλόμορφη έξωσχολική μας δράση να συμβάλουμε και να συντελέσουμε στήν προαγωγή και έξύψωση του βιοτικού και έκπολιτιστικού επιπέδου του χωριού.

Η πατριδογνωστική μελέτη του χωριού θά μάς βοηθήση πρό παντός στήν εκτέλεση του όλου παιδευτικού μας έργου. Είναι γνωστό ότι ή πατριδογνωστική μελέτη παρέχει πλούσιο υλικό για τή μόρφωση και τήν άγωγή τών παιδιών. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε ως μορφωτική πηγή για τούς μαθητές μας τά αντικείμενα και τά γεγονότα του άμέσου περιβάλλοντος, εφαρμόζοντες τή γνωστή πατριδογνωστική αρχή, με σκοπό — έκτός τών άλλων — να καλλιεργήσουμε τή αγάπη τών παιδιών προς τόν γενέθλιον τόπο και να τα συνδέσουμε περισσότερο ψυχικά με τό φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον και τόν τοπικό λαϊκό πολιτισμό.

Με άφετηρία τήν άμεση έποπτεία και τά βιώματα τών παιδιών θά χρησιμοποιήσουμε τό υλικό αυτό για τις κατώτερες τάξεις, συνυφαίνοντάς το μέσα στις ένότητες της Ε.Σ.Δ. Για τις άνώτερες τάξεις ή πατριδογνωσία θά άποτελέση τήν δάση όλων σχεδόν τών μαθημάτων και πρό παντός της γεωγραφίας, ιστορίας, τών φυσιογνωστικών, της Άγωγής του πολίτου κλπ.

Πολύτιμη θά είναι ή συμβολή της πατριδογνωστικής μελέτης κάθε χωριού και για τή

σύνταξη πατριδογνωστικών άναγνωστικών της περιοχής.

Και πέραν αυτού, ή πατριδογνωστική μελέτη κάθε περιοχής μπορεί καλύτερα να άποτελέση τή δάση του καθορισμού της ύλης ενός έκσυγχρονισμένου αναλυτικού προγράμματος.

Εμείς στήν προκειμένη περίπτωση άσχοληθήκαμε με τήν πατριδογνωστική μελέτη του χωριού μας. Έπειδή για λόγους τεχνικούς, δεν είναι δυνατή ή δημοσίευση της όλης εργασίας, κρίνομε σκόπιμο να παραθέσουμε τό σχ.διο εργασίας με τόν άνάλογο πίνακα τών περιεχομένων. Για τή σύνταξη του σχεδίου αυτού και γενικά για τόν τρόπο συλλογής του πατριδογνωστικού υλικού, χρησιμοποιήσαμε — εκτός της προσωπικής μας πείρας — και διάφορες πηγές τις όποιες και άναφέρουμε σχετικά.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

I. ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

(Ός προς τήν περιοχή, τό νομό, τήν Έλλάδα, Προσδιορισμός με γεωγραφικές συντεταγμένες).

- 1) Σύνορα του χωριού.
- 2) Ονομασία και προέλευση της ονομασίας του χωριού.
- 3) Έκταση του χωριού σε τ.χ. και σύγκριση με τά γύρω χωριά και τό Νομό.
- 4) Πληθυσμός.
- 5) Πυκνότητα του πληθυσμού και σύγκριση με τά γύρω χωριά και τό Νομό.
- 6) Η ιστορία του χωριού άπό τήν ίδρυσή του με τά γύρω χωριά και τό Νομό.
- 6) Η συμβολή του χωριού στους έθνικούς άγώνες.

II. ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

- 1) Μορφολογία του εδάφους.

Λόφοι, βουνά, κοιλάδες, όροπέδια, ποταμοί, χείμαρροι, καταρράκτες, έλη, λίμνες, δάση, σπηλιές, φαράγγια, ονομασία αυτών και προέλευση της ονομασίας. Υψομετρική διαφορά τών τοποθεσιών του χωριού και σύγκριση με τό ψηλότερο βουνό της περιοχής.

- 2) Γεωλογική σύσταση του εδάφους.

Σύσταση του εδάφους. Σύσταση του υπεδάφους. Πετρώματα — είδη πετρωμάτων — όρυκτα — μεταλλεύματα — ήφαίστεια — Ιαματικές πηγές — μεταλλεία — σεισμοί και άποτελέσματα σεισμών στήν περιοχή αυτής με τό κλίμα.

- 3) Η χλωρίδα της περιοχής και σχέση αυτής με τό κλίμα.

- 4) 'Η πανίδα της περιοχής και σχέση αυτής με τη χλωρίδα.
- 5) Γενικός χαρακτηρισμός του χωριού από μορφολογικής πλευράς.

III. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

- 1) Οικονομική κατάσταση του χωριού.
- 2) Πηγές οικονομικής ζωής.
- 3) Τα εισόδημα των κατοίκων (γεωργικό, κτηνοτροφικό, άποδύμων).
- 4) Καλλιεργήσιμη έκταση σε στρέμματα.
- 5) Βοσκήσιμη και άγρονη έκταση σε στρέμματα.
- 6) Δασική έκταση — Δενδροκομία.
- 7) Γεωργικά μηχανήματα — Καλλιεργούμενα είδη.
- 8) Τρόποι καλλιεργείας άλλοτε και τώρα.
- 9) Προϊόντα του χωριού (Γεωργικά — κτηνοτροφικά — δασικά — έτησία παραγωγή — τρόποι παραγωγής και δυνατότητες βελτίωσης).
- 10) Τα φημισμένα προϊόντα του χωριού.
- 11) Έξαγωγές και εισαγωγές προϊόντων.
- 12) Άσχολίες των κατοίκων — ασκούμενα επαγγέλματα.
- 13) Οικόπεδο — χειροτεχνία.
- 14) Άστυφιλία — μετανάστευση.
- 15) Μέσα συγκοινωνίας άλλοτε και τώρα.
- 16) Μέσα επικοινωνίας άλλοτε και τώρα.
- 17) Γενικός χαρακτηρισμός της περιοχής από οικονομικής πλευράς.

IV. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

- 1) Το κλίμα της περιοχής. Κλιματολογική κατάσταση του χωριού.
- 2) Θερμοκρασία.
- 3) Ύγρασία — νέφωση — άνεμοι, διέυθυνση και ονομασία αυτών.
- 4) Μετεωρολογικά φαινόμενα.
- 5) Οι 4 εποχές του χρόνου και οι καιρικές συνθήκες σε κάθε εποχή.
- 6) 'Η υγεία και η σωματική διάπλαση των κατοίκων.
- 7) 'Η κρίση των κατοίκων. Μέση διάρκεια ζωής.
- 8) Συνηθισμένες αρρώστιες. Λοιμώδη νοσήματα.
- 9) Βαθμός νοσηρότητας.
- 10) Μολυσματικές έστιες (άποχρητήρια, σπύλλοι — όρνιθώνες, άπορρίμματα, στάσιμα νερά, κουνούπια και τρόποι καταπολέμησης αυτών άλλοτε και τώρα).
- 11) 'Η θνησιμότητα των κατοίκων.
- 12) 'Η παιδική θνησιμότητα άλλοτε και τώρα.
- 13) 'Η ύδρευση του χωριού.
- 14) 'Η κατοικία άλλοτε και τώρα.
- (Οικόπεδο κατοικίας — προσανατολισμός — ύλικά οικοδομής — έσωτερική διαρρύθμιση, άερισμός — φωτισμός — θέρμανση).
- 15) 'Η ένδυμασία των κατοίκων άλλοτε και τώρα.

ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ — ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

- 1) Πληθυσμός του χωριού.
- 2) Σύμβαση του πληθυσμού σε ποσοστά.
- 3) Έξελιξη του πληθυσμού (Συγκριτική αύξομείωση).
- 4) Πυκνότητα του πληθυσμού και σύγκριση με τα γύρω χωριά και το νομό.
- 5) Μετανάστευση των κατοίκων άλλοτε και τώρα.
- 7) Διοίκηση του χωριού.
- 8) Οι άρχες του χωριού.
- 9) Οι εύεργέτες του χωριού.
- 10) Οι συνοικισμοί το χωριού και η προέλευση της ονομασίας των.

VI. Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

- 1) Ψυχική έπαφή των κατοίκων.
- 2) Άδελφότητες — Σωματεία.
- 3) Άντιθέσεις ως προς την διοίκηση, την οικονομία, την πολιτική.

VII. Η ΨΥΧΟΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

- 1) 'Η μόρφωση των κατοίκων.
- 2) Μορφωτικά ιδρύματα.
- 3) Το Σχολείο του χωριού.
- 4) Το Ιστορικό του Σχολείου (Το Σχολείο άλλοτε και τώρα).
- 5) Το διδακτήριον (Τοποθεσία — γήπεδο — προσανατολισμός — οικοδομή — φωτισμός — άερισμός — ύδρευση — θέρμανση — άποχρητήρια — σχολική επίπλωση — έποπτικά μέσα διδασκαλίας — σχολικός κήπος).
- 6) Οι μαθητές (Αύξομείωση του αριθμού των μαθητών — πρόοδος — ήθος — διαγωγή — φοίτηση, κλπ.).
- 7) Τα παιγνίδια των παιδιών.
- 8) Σχολικά έθιμα άλλοτε και τώρα.

IX. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

- 1) Το θρησκευτικό συναίσθημα των κατοίκων.
- 2) Δόγματα — αίρέσεις.
- 3) Μορφή πρακτικής θρησκευτικότητας.
- 4) Λατρευτικές πράξεις.
- 5) Λαϊκή πίστη και λατρεία.
- 6) 'Η έκκλησία και τα έξωκλήσια του χωριού.

X. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

- 1) Μέσα και τρόποι ψυχαγωγίας.
- 2) Θεάματα.
- 3) Τοπικές γιορτές και λαϊκά πανηγύρια.
- 4) Άθλητισμός.
- 5) Κοινωνική συμπεριφορά.

XI. ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (Λαογραφικά στοιχεία)

- 1) 'Η κατοικία άλλοτε και τώρα.
- 2) 'Η λαϊκή ένδυμασία.
- 3) 'Η λαϊκή τέχνη.
- 4) Έπαγγελματική ζωή (Γεωργική, ποιμενική κλπ.).
- 5) Ζωϊκός και φυτικός κόσμος.
- 6) Τροφές που συνηθίζουν οι κάτοικοι.
- 7) Οικόπεχνα.
- 8) Χειροτεχνία.
- 9) Το ιδιαίτερο τοπικό χρώμα του χωριού από λαογραφικής κλπ. πλευράς.

XII. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

- 1) Έθιμα του τόπου (γέννηση, βάπτιση, γάμος, θάνατος, πρωτοχρονιάτικα έθιμα άποκριάτικα, πασχαλινά, Χριστουγεννιάτικα, φιλοξενίας, έθιμα των ταξιδεμένων, έορτών, έπαγγελματιών), εύχές, προπάψεις, κατάρες.
- 2) 'Η οίκογένεια τα μέλη της οικογενείας — σχέσεις των μελών.

XII. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ.

- 1) Δημοτικά τραγούδια (παραλλαγές — ιστορικά — κλέφτικα — του γάμου — μοιρολόγια — σατιρικά — θρησκευτικά — κάλαντα — διδακτικά — νανουρίσματα).
- 2) Λαϊκές παροιμίες — γνωμικά.
- 3) Παραδόσεις (θρησκευτικές — ιστορικές — έθνικές) περί των ζώων και φυτών κλπ.
- 4) Άνέκδοτα — αινίγματα — λογοπαίγνια.
- 5) Παραμύθια.
- 6) Λαϊκή Ιατρική και βοτανική.
- 7) Άστρολογία — μετεωρολογία.
- 8) Βιογραφίες σπουδαίων πνευματικών κλπ. ανθρώπων του χωριού.

XIV. ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Σ υ λ λ ο γ ή

- 1) Άπό το λεξικό του ιδιώματος (Λέξεις και φράσεις από την καθημερινή όμιλία). 'Ο-

νόματα — παρωνύμια — όνομασίες — μηνών, έποχών κλπ.).

- 2) Άπό το τοπωνυμικό (δνόματα τοποθεσιών, βουνών, ποταμών).
- 3) Άπό τους τεχνικούς και έπαγγελματικούς όρους.
- 4) Άπό το ιδίωμα της γραμματικής (φωνητικής, τυπικού, παραγωγής σύνθεσις κλπ.).

XV. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

- 1) 'Ιδιάζοντα και χαρακτηριστικά στοιχεία του τόπου (Τό ιδιαίτερο τοπικό χρώμα).
- 2) Μνημεία, Ιστορικές τοποθεσίες — έργα πολιτισμού.
- 3) Φυσικά τοπία της περιοχής.
- 4) 'Η έξελιξη του τουρισμού.
- 5) Δυνατότητες βελτίωσης του τουρισμού.

XVII. ΧΑΡΤΕΣ — ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- 1) Γ. Παπακωστούλα: 'Η μελέτη του περιβάλλοντος στο δημοτικό σχολείο.
- 2) Εύρ. Σούρλα: Ε.Σ.Δ. και νεώτερον Πρόγραμμα.
- 3) 'Ι. Αρχιμανδρίτη: Έθνικολαϊκή κοινότης και προσαρμογή Ε.Α.Π.
- 4) Γ. Ζομπανάκη: Προβλήματα των άγροτικών Σχολείων.
- 5) Ν. Καραχρήστου: Παιδική και Δ)κή των λαών.
- 6) Ν. Καραχρήστου: 'Η δ)κή του Σχολείου Έργασίας.
- 7) Ν. Καραχρήστου: 'Η πατριδογραφία κλπ.
- 8) Γ. Μέγα: Ζητήματα Έλλην. Λαογραφίας.
- 9) Γ. Σπυριδάκη: 'Οδηγία προς συλλογήν λαογραφικής ύλης.
- 10) Γλωσσική Έταιρεία Άθηνών, οδηγία προς συλλογήν δημόδους γλωσσικού ύλικού.
- 11) Κ. Σπετσιέρη: Θεωρία της Παιδείας.
- 12) Κ. Σπετσιέρη: Το μάθημα της κοινωνικής άγωγής.
- 13) Α. Τσίριμπα: Εϊδική Δ)κή.
- 14) Π. Κοροντζή: Εϊδική Δ)κή.
- 15) Περιοδικά «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ», ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ», κλπ.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΑΜΦΙΔΕΞΙΟΙ;

Υπό του κ. P. C. PATHE

Όλες οι γνωστές ιστορικές κοινωνίες είναι μονοδεξιές — και κατά συντριπτική πλειονότητα δεξιόχειρες. Τίποτε δεν φαίνεται φυσικότερο και περισσότερο συνδεδεμένο με την ανθρώπινη φύση, όσον το να χρησιμοποιείται το ένα χέρι καλύτερα από το άλλο, και ότι το προνομίον χέρι είναι το δεξιό.

Εν τούτοις πρόκειται δι' ένα πολύ μυστηριώδες ανθρώπινο χαρακτηριστικό. Λέγεται, ότι ωρισμένοι πληθυσμοί της Παπουασίας χρησιμοποιούσαν, πριν από τον έρχομό των Ευρωπαίων, και τα δύο χέρια αδιακρίτως. Πράγματι, η «μονοδεξιότητα» δεν ανταποκρίνεται καθόλου σε συγγενή μορφολογική διαφορά. Ός προς αυτό, ο άνθρωπος δεν διαφέρει από τα ζώα. Όμως, οι άνθρωποι είδους πίθηκοι — εκτός εάν εκπαιδευθούν ειδικώς — χρησιμοποιούν εξ' ίσου και τα δύο χέρια. Δύναται λοιπόν να λεχθή ότι η μονοδεξιότητα συνδέεται με την εξέλιξη.

Η καλύτερη απόδειξις τούτου είναι η ύπαρξις στενής σχέσεως μεταξύ της μονοδεξιότητας και της διμιλίας. Τα δύο αυτά συμβαδίζουν πάντοτε. Η προνομιακή χρησιμοποίησις του ενός χεριού αναπτύσσεται με την διμιλία και οι κωφάλαλοι είναι αμφιδέξιοι.

Αρχικά, το παιδί διδάσκεται μόνο του: διαμορφώνει τους νευρικούς συνδέσμους του μιμούμενο τους μεγάλους του περιβάλλοντός του. Μία δέσμη των συνδέσμων παίζει κεφαλαίωδη ρόλο: είναι η δέσμη, η οποία σχηματίζει το κέντρο του λόγου. Κατ' αρχήν δύναται να δημιουργηθή τόσο στο δεξιό όσον και στο αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου. Αλλά το ημισφαίριο, το οποίο θα εχρήσται, θα είναι και το δεσπόζον, διότι οι σηματοπνευστικοί νευρικοί σύνδεσμοι θα οργανωθούν γύρω του.

Το χέρι, πολυπλοκώτατο όργανο συλλήψεως και άφης, παίζει ουσιώδη ρόλο στον σχηματισμό των νευρικών διαρθρώσεων. Είναι λοιπόν λογικό ότι το δεσπόζον χέρι θα είναι εκείνο, το κέντρον διευθύνσεως του οποίου εδρίζεται στην πλευρά στην οποία εδρίζεται και το κέντρον του λόγου. Κι' αυτό πράγματι παρατηρείται. Καθώς υπάρχει διασταύρωσις του νευρικού πλέγματος (δ αριστερός βραχίον συνδέεται με το δεξιό ημισφαίριο και αντίστροφως), τα δεξιόχειρα άτομα έχουν το κέντρον του λόγου στο αριστερό ημισφαίριο. Αντιθέτως, τα αριστερόχειρα άτομα έχουν το κέντρον αυτό δεξιό: είναι, άλλωστε, απολύτως κανονικοί άνθρωποι εάν δεν είχαν «προσκορούσει σε αντίδρασι» κατά την παιδική ηλικία των.

Φαίνεται λοιπόν ότι η αρχική αιτία είναι η «πλευρική» των χεριών. Εάν το παιδί χρησιμοποιήσῃ ευκολώτερα το δεξιό του χέρι, το κέντρον του λόγου θα σχηματισθῇ αριστερά και αντίστροφως. Εν τούτοις, είναι σχεδόν βέβαιον ότι ο σύνδεσμος δεν είναι μονόπλευρος. Εάν το κέντρον του λόγου αρχίζῃ να εγκαθίσταται στην μία πλευρά, ευννοεί με την σειρά του την υπεροχή του χεριού της αντίθετης πλευράς.

Η «μονοδεξιότητα» εμφανίζεται όσον αναγκαίο στάδιο κατά την διαμόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ. Κατά την γέννησιν, ο εγκεφαλός του είναι μία παρθένος μάζα. Περιλαμβάνει δεκατέσσαρα δισεκατομμύρια νευρόνια, η ανατομική ανάπτυξις των οποίων δεν θα συμπληρωθῇ παρά περί την ηλικία των επτά ετών και τα οποία δεν θα ανανεωθούν ποτέ. Ο αριθμός των δυνατών συνδυασμών κατά την δημιουργία των συνδέσμων είναι αφάνταστος, διότι είναι εκθετική συνάρτησις εκείνου των νευρώνων.

Αφού δεχθήκαμε την «μονοδεξιότητα», απομένει να κατανοήσωμε τον λόγο διὰ τον όποιον όλες οι ανθρώπινες ομάδες είναι δεξιόχειρες (επιπρόσθετος του αριστερού εγκεφάλου), ενώ οι αριστερόχειρες δεν ήταν ποτέ παρά άτομικαι εξαίρεσεις. Τα παιδιά είναι δεξιόχειρα μιμούμενα τους μεγάλους. Διὰ τὸν λοιπόν ο άνθρωπος χειρίζεται τα εργαλεία του με το δεξιό χέρι και όχι με το αριστερό;

Η διαλογὴ αὐτὴ ἔγινε κατὰ μίαν πολλὴ μακρυνή ἐποχὴ καὶ οἱ τρόποι μᾶς εἶναι ἄγνωστοι. Ἀλλά εἶναι λογικὸν νὰ τὴν συνδέσωμε μὲ τὴν θέσιν ποὺ κατέχει ἡ καρδιά. Οἱ πρωτόγονοι ἐγνώριζαν πάντοτε ὅτι τὰ τραύματα τῆς καρδιάς ἦσαν θανατηφόρα, ἐνῶ ἐκείνα τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ἐθεραπεύοντο συχνά. Οἱ πολεμιστὲς ἀπέκτιναν λοιπόν τὴν συνήθειαν νὰ προστατεύουν τὴν πλευρὰ τῆς καρδιάς μὲ οἰανδήποτε ἀσπίδα (ξύλου, δέρμα καὶ ἀργότερα μέταλλο) τὴν ὁποία, ὡς εἶναι εὐνόητον, κατέκλυον μὲ τὸ αριστερὸν χέρι. Οὕτω, ἐχειρίζοντο τὸ ρόπαλο, τὸ δόρυ ἢ τὸ ξίφος μὲ τὸ δεξιὸν χέρι. Ἐκεῖ ὠφείλεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν δεξιόχειρων στὴν μάχην.

Όλες οι κοινωνίες έχουν περάσει από ένα στάδιο κατά το οποίο η τάξις των πολεμιστῶν κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν. Εἶναι κανονικὸν δὲ ὅτι οἱ συνήθειές των καθιερώθησαν. Η χρησιμοποίησις τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἔγινε ἕνας κανὼν τόσο ἀνστηρὸς ὅσον εἶναι καὶ ἡ συνήθεια τῶν πιστῶν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, οἱ ὁποῖοι κάνουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ πρὸς τὰ ἀριστερά.

Η ἀπαραίτητη στήν διὰ πλάσι τοῦ παιδιοῦ «μονοδεξιότης» παραμένει καθ' ὅλη τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς στὶς περισσότερες περιπτώσεις. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν πολλὰ πλημμελῶς τὸ αριστερὸν χέρι των. Πολλοὶ ὀλίγοι γνωρίζουν νὰ γράφουν ἢ νὰ ἐργάζωνται ἀριτίως μὲ τὸ χέρι αὐτό. Αὐτοὶ εἶναι ἕνα εἶδος ἀναπηρίας, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα.

Ο πρωτόγονος ἄνθρωπος δὲν ἐχρησιμοποίησε ποὺ πολὺ ὅλα ὅργανα καὶ στὴ μάχην ἕνα χέρι ἔμενε πάντα ἐλεύθερον γιὰ νὰ τὸν προστατεύῃ. Σήμερα, ἡ ἀμφιδεξιότης θὰ εἶχε πολλὰ πλεονεκτήματα διὰ πολλοὺς βιομηχανικοὺς χειρισμοὺς. Τὸ ἴδιον θὰ συνέβαινε διὰ τὴν διευθύνσιν ἀεροπλάνων διώξεως καὶ διὰ τὴν διευθύνσιν διαστημοπλοίων κατὰ τοὺς χειρισμοὺς τῆς ἐπιστροφῆς. Πράγματι, πολλοὶ λαοὶ ἐπέτυχαν κάποιαν ἀμφιδεξιότητα χάρις στὸ

ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Υπό του κ. ENRICO ALTAVILLA

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΦΡΑΝΚ

«Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ναζισμό;». Πρὶν ἀπὸ πέντε χρόνια, μιὰ ἔρευνα ποὺ ἔγινε στὰ γερμανικὰ σχολεῖα ἀπεκάλυψε ὅτι οἱ ἐννέα μαθηταὶ στοὺς δέκα δὲν εἶχαν ἀκούσει ποτὲ γιὰ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ ὅτι γιὰ τὸν Χίτλερ ἤξεραν μόνον ὅτι εἶχε κατασκευάσει τοὺς αὐτοκινητοδρόμους καὶ ὅτι ἔστειλε τοὺς κλέφτες στὸ ἐκτελεστικὸ ἀποπέτασμα. «Σκότωσε μερικὲς χιλιάδες Ἑβραίους», «Ἐκανε ἀσχημα ποὺ ἀρχισε τὸν πόλεμο, καὶ χειρότερα ποὺ τὸν ἔχασε» ἔλεγαν τὰ παιδιά τοῦ Γυμνασίου τὴν χρονιά ὅπου ξανάρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται οἱ θλιβεροὶ ἀγκυλωτοὶ στραῦροι στοὺς τοίχους τῶν συναγωγῶν. Ἀνήσυχες γιὰ τὸ σκάνδαλο οἱ γερμανικὲς ἀρχὲς ἔσπευσαν νὰ ἐπανορθώσουν τὰ πράγματα καὶ ἀρνήθηκαν νὰ δώσουν ἀδεία ἐκτυπώσεως στὰ βιβλία τῆς ἱστορίας ποὺ δὲν ἀνέφεραν τὰ ναζιστικὰ ἐγκλήματα. Καὶ τώρα, τὰ σχολικὰ βιβλία καταδικάζουν ἀνοικτὰ τὴν χιτλερικήν ἰδεολογία, δημοσιεύουν φωτογραφίες γιὰ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ἀποδίδουν στὴν Γερμανία τὴν ἐθὺν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου.

ἐπαγγελλιά των ἀλλὰ τοῦτο γενικῶς ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀρκετὴ καθυστέρησι.

Τὸ πραγματικὸν πλεονέκτημα τῆς ἀμφιδεξιότητος εὐρίσκεται ἄλλωστε ἄλλοι καὶ, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐκπαίδευσις, πρέπει νὰ γίνεταί κατὰ τὸν ἐπιθυμητὸ χρόνον. Ὅταν ἀσχοῦμε τὸ δεξιὸν χέρι (περίπτωσις δεξιόχειρων) στὴν γραφὴ καὶ σὲ λεπτοδὺς χειρισμοὺς συμβάλλομε πράγματι στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συστήματος νευρικών συνδέσεων τοῦ δεξιοῦ ἡμισφαρίου, ἐνῶ στὰ αὐστηρῶς «μονοδεξιὰ» άτομα, τὸ δεύτερον ἐγκεφαλικὸν ἡμισφαίριον παραμένει κατὰ πολλὸ ἀκαλλιέργητον. Ἀλλ' ἡ διαρθρωτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ δευτέρου ἡμισφαρίου δύναται σήμερον νὰ ἔχῃ μεγάλη σημασία.

Διὰ νὰ ἀποφανθῇ κανεὶς μὲ ἀσφάλεια, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδωθῇ σὲ προπαρασκευαστικὰ πειράματα ἐπὶ σημαντικῶν δειγμάτων. Αὐτὰ ὅμως ἦσαν πολλὰ σπάνια. Οἱ μόνες πρόσφατες ἐργασίες, τίς ὁποῖες γνωρίζομε, εἶναι ἐκεῖνες τῶν Β. Ρουζβέλτ καὶ Μ. Ζουμπρζίτσκι τοῦ Πανεπιστημίου Μόσκωφ τῆς Ὁδησσοῦ (τῆς Οὐκρανίας). Οἱ ἐργασίες αὐτὲς ἀφοροῦν τὸ ὕψ' ἀριθμὸν 32 πειραματικῶν σχολείων τῆς Ὁδησσοῦ καὶ διήρκεσαν ἐπὶ διετία.

Η μελετηθεῖσα τάξις ἦτο ἡ 4 τοῦ σοβιετικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ τὰ παιδιά κανονικὰ δεξιόχειρες τοῦ ἀντιστοίχου ἐπιπέδου τῆς ηλικίας των. Τὰ περισσότερα παιδιά ἔμαθαν νὰ γράφουν μὲ τὸ αριστερὸν χέρι σὲ διάστημα μικρότερον τῶν πέντε μηνῶν, ἐνῶ συνέχισαν νὰ βελτιώνουν τὸ γράψιμό των μὲ τὸ δεξιὸν χέρι. Οἱ μαθητὲς αὗτοι ἐπροχώρησαν πολλὴν ταχύτερα ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τῆς τάξεως ἐλέγχου καὶ κατὰ τὸ τέλος

Ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ἔφερε θανάτους καὶ καταστροφές, ἀθλιότητες καὶ στερήσεις σὲ δολοκλήρη τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ σφάλμα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Σκοτώθηκαν ἑκατομμύρια ἀθώων πολιτῶν, καταστράφηκαν μεγάλοι καλλιτεχνικοὶ θησαυροί. Θὰ εἶναι δύσκολο νὰ πληρώσωμε γιὰ τὰ ἐγκλήματά μας. Ὁ καθένας μας θὰ πρέπει νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτό του ὑπεύθυνον, διαβάξω σὲ ἕνα σχολικὸ βιβλίον (Μίλλερ, Γερμανικὴ Ἱστορία). «Ὁ Χίτλερ ἐδήλωσε ὅτι ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἠθικὸν ἐνδοιασμό. Καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ Γερμανοὶ ἐπευφημοῦσαν τὸν ἄνθρωπον ποὺ ψύχραιμα ἐσφάγιασε ἕξ ἑκατομμύρια Ἑβραίους. Δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ κατακτήσωμε τὴν φιλία τῶν ἐυρωπαϊκῶν χωρῶν μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ μας ἱκανότητα, ὅσο καιρὸν οἱ λαοὶ αὗτοι θὰ φοβούνται μήπως ἄλλος ἕνας ἐγκληματίας ἐκμεταλλευθῇ πρὸς ὄφελός του τὴν ἱκανότητά μας αὐτή», γράφει ἕνα ἄλλο ἱστορικὸν βιβλίον ποὺ διδάσκεται σὲ πολλὰ σχολεῖα (τὸ Νεώτατον Χρόνος). Καὶ σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα διαβάξουν τὸ «Ημερολόγιον τῆς Ἀννας Φράνκ», ποὺ ἡ κυκλοφο-

τοῦ ἔτους ἠδύναντο νὰ ἀμιλλῶνται μὲ τοὺς μαθητὲς τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

Οἱ Ρῶσοι πειραματισταὶ παρατήρησαν ὅτι, ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ἐκείνοι μὲ τοὺς ὁποίους ἐπειραματίζοντο ἐκουράζοντο πολλὴν βραδύτερα ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ἐλέγχου. Ἐκ τούτου συνήγαγον ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν χερῶν ἀναπαύει τὸν ἐγκεφάλον.

Τὸ πείραμα δὲν ἐπηρεάσει καθόλου τὴν ἀγγειοκαρδιακὴν κατάστασιν τῶν παιδιῶν καὶ, κατὰ γενικὸν κανόνα, τὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν ὕψιν των. Οἱ διδάσκαλοι φρονοῦν ἀκόμη ὅτι ἡ ἀμφιδεξιὸς ἀσκήσις ἠνθόνει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ χαρακτῆρος των.

Οἱ Ρουζβέλτ καὶ Ζουμπρζίτσκι φρονοῦν ὅτι ἡ ἐργασία των δὲν εἶναι παρά μίαν ἀρχὴ καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ γίνων πολλὰ εὐρύτερα πειράματα.

Η κατάλληλη ηλικία διὰ τὴν ἀγωγὴν αὐτὴν φαίνεται νὰ εὐρίσκεται μετὰ τοῦ 8ου καὶ τοῦ 15ου ἔτους, δηλαδὴ μετὰ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποία ἔχει καλῶς ἐγκαθιδρυθῇ ἡ «πλευρική» καὶ ἐκείνης κατὰ τὴν ὁποία ἀποπερατοῦται ἡ ἐγκεφαλικὴ δόμησις. Μετὰ τὴν πάροδον τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι πάντοτε δυνατὴ ἡ ἐκμάθησις τοῦ γράφειν μὲ τὸ αριστερὸν χέρι, ἀλλ' ἡ ἐκπαίδευσις αὐτὴ δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐγκεφάλου.

Εἶναι δυνατόν ἡ ἀμφιδεξία αὐτὴ ἐκπαίδευσις νὰ γίνῃ κάποτε ὁ κανὼν, ὁ ὁποῖος θὰ χαρακτηρίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἕνα νέον στάδιον τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως.

P. C. PATHE

Παπᾶς, Γραμματικός κι' Ἀγροφύλακας συνώδεψαν μ' ἓνα σημαντικό χμ... τὸ δαρὺ τοῦτο λόγος τοῦ κύρ Μήλιου. Φυσικὰ ὅλοι ζητήσαμε ἐξηγήσεις ἀλλὰ οἱ ἀφέντες τοῦ χωριοῦ πήραν ὕψος μυστηριώδες κι' ἔτσι ὁ καθένας ἐξήγησε τὸ λόγο τοῦτο κατὰ τὴ δύναμη τοῦ μυαλοῦ του.

Εἶναι πραγματικὰ ἀνοιξη κι' ὅλα μέσα στὴν πλάση ταιριάζουν... καὶ πουλιὰ καὶ ζῶα κι' ἄνθρωποι.

Ἔτσι κι' ὁ δάσκαλός μας ταίριασε μὲ τὴ χήρα — γεγονός πιά ἀναμφισβήτητο, πῶπε ἡ κυρά - Σταματέλα — κι' ὅλα φαίνεται πῶς θὰ τραθήξουν τὸ δρόμο τους.

Εἶχαν περάσει οἱ γιορτὲς τοῦ Πάσχα κι' ὁ δάσκαλός μας μετὰ τὶς διακοπές του στὴν Ἀθήνα ξαναγύρισε στὸ σχολεῖό του καὶ στὴ χήρα... Μὰ νά... ἓνα συνταρακτικὸ νέο πέφτει στὸ χωριό. Ἡ κυρά - Σταματέλα, ἐνήμερη πάντα, εἶπε τὸ νέο:

— Φεύγει ὁ δάσκαλος!

Τῶπε ὁ ἴδιος ὁ Πελαγῆς στὰ παιδιὰ τὴν ἄλλη καὶ πήγαν κλαμμένα σπίτια τους.

Τὴν ἄλλη μέρα στὴν ἐκκλησιὰ μετὰ τὴ λειτουργία ὁ δάσκαλός μας μᾶς μίλησε ὁ ἴδιος γιὰ τὴ φυγὴ του. Μίλησε ἔτσι περίπου:

— Φίλοι μου, φεύγω, αὔριο. Κάποιοι ποὺ δὲν τοὺς ξέρω παραπονέθηκαν στὸν ἐπιθεωρητὴ μου ὅτι σᾶς διαφθείρω τὰ χρηστά σας ἦθη. Ἔτσι λοιπὸν σᾶς ἀφήνω.

Εὐχαριστῶ γιὰ ὅσα κάνατε γιὰ μένα. Ἄντιό σας!

Κι' ἔφυγε περγῶντας ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἐνῶ μιὰ σιωπὴ ἀλλόκοτη...

Μιὰ χωρὶς προηγούμενο φασαρία ἔγινε στὴν ἐκκλησιὰ κι' ὅλοι φώναζαν, σὰν βγήκε ὁ δάσκαλος. Μὲς στίς φωνὲς ξεχώριζες κομμένες φράσεις καὶ λέξεις σὰν κι' αὐτές: «... ὁ Πρόεδρος κι' ὁ Γραμματικός τοῦ τὴν ἔσκασαν», «... τὸν παπᾶ τὸν θεομπαίχτη», «...εἶναι γιατί τοὺς πήρε τὴ χήρα» κι' ἄλλες πολλές, σοβαρὲς καὶ ὄχι πού σάλεψαν οἱ ἅγιοι καὶ τὸ μάτι τοῦ Ἀόρατου τρεμόπαιξε ὀργισμένο γιὰ τὴν κατάντια τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ δάσκαλος ὁ Πελαγῆς ἔφυγε τὴν ἄλλη μέρα. Κοντὰ του γιὰ πολὺ δρόμο πήγε ὅλο τὸ χωριό. Πρόεδρος, Γραμματικός, Ἀγροφύλακας εἶχαν συμβούλιο, ἔτσι εἶπαν. Ὁ παπᾶς προφασίστηκε πόνος στὸ στομάχι.

Ὁ Πελαγῆς δάκρυσε σὰν ἔφυγε τ' αὐτοκίνητο κι' ὅλο τὸ χωριό μαζί του... Μὰ ἔφυγε γιὰ πάντα.

Τὴν ἄλλη ὁδομάδα ἔφυγε κι' ἡ χήρα. Μάθαμε πῶς πήγε στὸ χωριὸ ποὺ πήγε κι' ὁ Πελαγῆς. Μάθαμε πῶς παντρεύτηκαν. Μάθαμε πῶς εἶν' εὐτυχισμένοι. Στὸ χωριὸ μας ἦρθε ἓνα νεαρὸς δάσκαλος. Λέγε πῶς τᾶχει μὲ τὴν κόρη τοῦ σιδερά.

Θὰ ρωτήσω τὴν κυρά - Σταματέλα. Κάτι θὰ ξέρη...!

ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ

Συνάδελφοι εκπαιδευτικοί

Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» ἀποφάσισε νὰ ἐκδώσει καὶ κυκλοφορεῖ σὲ ἐβδομαδιαία τεύχη μὲ τὸ Πρακτορεῖο Ἑφημερίδων μετὰ τὶς γιορτὲς τοῦ Πάσχα τὸ «ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ». Συστῆστε σὲ ὅλους τοὺς γνωστούς σας καὶ στὴ σπουδάζουσα νεολαία μας νὰ ἀποκτήσουν τὸ μοναδικὸ αὐτὸ «ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ» ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἐκδίδεται στὴ χώρα μας. Βοηθήστε τὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια τοῦ «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ».

Μετάφραση ἀπὸ Ἀμερικανικὸ περιοδικὸ

ΣΧΕΣΕΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ - ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΙΣ Η.Π.Α.

ὑπὸ ΒΑΣ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ, Μετεκπ. Δ)λου
Δημοτ. Σχολείου Μαραθέας — Καρδίτσης

Κανένα σχολεῖο δὲ μπορεῖ νὰ λειτουργή-
γῃ ἀποτελεσματικὰ καὶ σ' ἓνα βαθμὸ,
χωρὶς τὴ συμμετοχὴ, τὴ κατανόησι καὶ τὸ
κοινωνικὸ ἐνδιαφέρον. Τὸ δημοτικὸ σχολεῖο
πρέπει νὰ συμπληρώη τὶς μορφωτικὲς εὐ-
καιρίες τὶς ὁποῖες προσφέρει ἡ οἰκογένεια
καὶ οἱ ἄλλοι κοινωνικοὶ παράγοντες. Κατὰ
συνέπεια αὐτὸ πρέπει νὰ ἐνχορδίζεται μὲ
τὴν κοινωνία ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχει. Δὲν
πρέπει νὰ λειτουργῇ σὰν ἓνα ξεχωριστὸ ἴ-
δρυμα, ἀλλὰ σὰ ζωντανὸ κέντρο τῆς κοινω-
νικῆς ζωῆς.

Κάθε γενεὰ ἀντιμετωπίζει προβλήματα
μοναδικὰ γιὰ τὴν ἐποχὴν τῆς. Τὸ παλαιὸ
ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖο ἦταν ἱ-
κανὸ νὰ δώσῃ λύσεις στὰ προβλήματα τῆς
προηγούμενης γενεᾶς εἶναι πλέον ξεπερα-
σμένο γιὰ μιὰ ἐποχὴ ὅπου τὴν διακρίνουν
τὰ διαπλανητικὰ ταξίδια καὶ ἡ γρήγορη
ἐπικοινωνία. Λύσεις στὰ προβλήματα τῆς
παρούσης γενεᾶς δὲν εἶναι μόνον ζωτικὰ
γιὰ τὴ δική μας εὐτυχία καὶ εὐημερία, ἀλ-
λὰ γιὰ τὴν ἐπιβίωσι ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.
Κατὰ πόσο τὸ σχολεῖο ἀνταποκρίνεται εἰς
τὶς ὑποχρεώσεις του μπορεῖ νὰ γίνῃ ὁ ἀπο-
φασιστικὸς παράγων μετὰ τὴν ἐπιβίωσιν
καὶ καταστροφῆς καὶ κατὰ πόσο τὸ σχο-
λεῖο καὶ ἡ κοινωνία συνεργάζονται, αὐτὸ θὰ
παίξῃ μεγάλον ρόλον στὴν ἀποστολὴ καὶ τὴν
ἀποτελεσματικότητα τοῦ σχολείου.

Ἡ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία τῆς συνεργασίας
σχολείου καὶ οἰκογένειας ἀνάγεται εἰς τὸν
διδάσκαλον. Αὐτὴ ἡ εὐθύνη εἶναι ἐκ φύσεως
διφυῆς, εἶναι κατὰ πρῶτον πρόβλημα ἐξοι-
κειώσεως τῶν γονέων καὶ τῆς κοινωνίας γε-
νικὰ μὲ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμε-

τωπίζει τὸ σχολεῖο καὶ κατὰ δεύτερον νὰ
δημιουργήσῃ ἐπιθυμία καὶ συμπάθεια γιὰ
ἓνα καλύτερον ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα.

Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ τηρῇ ἐνήμερος
τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἄλλους παράγοντας
πάνω στίς ἀλλαγὰς ποὺ γίνονται στὸν θεω-
ρητικὸ καὶ πρακτικὸ τομέα. Ἀποτυχία στὸ
θέμα αὐτὸ ὁδηγεῖ γενικὰ στὸν κριτικισμὸ
καὶ στὴν ἀντίθεσι. Εὐτυχῶς, πολλοὶ ἀπὸ
τοὺς διδασκάλους ἀντιλαμβάνονται τὴν
σπουδαιότητα τὴν ὁποία ἐνέχει ἡ ὑπὸ τῆς
πρόγραμμα καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ σχολείου.
Πρόγραμμα καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ σχολείου.
Τοῦτο εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες ἀ-
πόψεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡγεσίας καὶ ἐπι-
τυγχάνεται μὲ τὴν ἀπόλυτη συνεργασία Ὑ-
πουργείου, Ἐπιθεωρήσεων καὶ διδασκάλων.
Ἐν τούτοις πρέπει νὰ δοθῇ ἔμφασις, μιὰ
καὶ γίνεται λόγος εἰς τὴν παρούσαν μελέ-
την, γιὰ τὸ ρόλον τοῦ διδασκάλου εἰς τὶς
κοινωνικὰς σχέσεις.

ΤΟ ΛΑΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ Η ΕΓ- ΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

Γιὰ πολλὰ χρόνια ὑπῆρξεν ἓνα ὕγιες ἐν-
διαφέρον πάνω στὴ λαϊκὴ ἐκπαίδευσιν τῶν
Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ὑ-
πῆρξε ἡ ἐλπίδα ποὺ ἔτρεφε κάθε γενεὰ
ὅτι τὰ δικά της παιδιὰ θὰ μπορούσαν νὰ ἔ-
χουν μιὰ καλλίτερη εὐκαιρία νὰ δελτιωθοῦν
ἐκπαιδευτικὰ παρὰ ἡ προηγούμενη αὐτῆς.
Ἐκινώντας ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν εὐη-
μερία τῶν παιδιῶν καὶ ἀπὸ τὴν προσοχὴ
ἢ ὁποῖα δόθηκε στὴν ἐκπαίδευσιν, σὰν ἓνας
ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ
ἀμερικανικοῦ τρόπου ζωῆς, ἀνεπτύχθη ἡ

φροντίδα για την ποιότητα της εκπαιδεύσεως. Αυτά αντανακλούν στην κριτική, ή οποία γίνεται για τη σύγχρονη εκπαίδευση, παρά το ότι όλες οι κριτικές δεν αφορούν την βελτίωση της εκπαιδεύσεως.

«...Υπάρχουν άτομα, γράφουν οι Σκώτ και Χίλλ, και οργανισμοί, οι οποίοι κάτω από το φιλικό ενδιαφέρον για την εκπαίδευση, προσπαθούν πράγματι να την υπονομεύσουν. Τα ελατήριά των είναι σπάνια καθαρά εις τὸν θεατὴν, ἀλλὰ φαίνεται νὰ ἐμπνέωνται κατὰ ἓνα μέρος ἀπὸ μιὰ ἀμφίβολη στάσι πρὸς τὴ Δημοκρατία καὶ ἀπὸ μιὰ ἐπιθυμία νὰ περιστείλουν τὶς δαπάνες γιὰ τὴ λαϊκὴ ἐκπαίδευσι. Μερικοὶ προχωροῦν πρὸς τὸ νὰ συνιστοῦν τὴν κατάργησι τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τὴν πλήρη ἀνάληψι εὐθύνης γιὰ τὴν ἐκπαίδευσι ἀπὸ ἰδιαίτερα ἰνστιτούτα».

Ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν ὑπῆρξε πάντοτε τὸ ζωντανὸ αἷμα τῆς ἐκπαιδεύσεως σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Τὰ πρῶτα σχολεῖα εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἰδρύθησαν ἀπὸ ἐπιτροπὲς πολιτῶν, οἱ ὁποῖες ἐσυνέχισαν νὰ διοικοῦν καὶ νὰ καθοδηγοῦν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα μέχρις ὅτου ἔγινε ἀναγκαῖο νὰ ἀναλάβουν μέρος τῶν εὐθυνῶν εἰδικευμένοι παιδαγωγοὶ καὶ τὰ γραφεῖα τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἐπέκτασις τοῦ προγράμματος ἐκπαιδεύσεως γιὰ τὰ παιδιὰ ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων, ἡ διάδοσις καλυτέρων μεθόδων διδασκαλίας καὶ ἡ ἀξίωσις νὰ ἀναληφθοῦν μεγαλύτερα ὅρια τοῦ σχολείου καὶ ἀπὸ ἄλλους κοινωνικοὺς παράγοντας τῆς ἐπαρχίας, συνετέλεσαν στὴν περιπλοκὴ τοῦ ὅλου ἔργου. Σὰν ἀποτέλεσμα παρουσιάσθηκε ἡ ἀνάγκη γιὰ μεγαλύτερο βαθμὸ ἐπαγγελματικῆς γνώσεως καὶ ἐπιδεικνύοντα-τας γιὰ τὴν ἱκανὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ δι-εὐθυνσι τοῦ σχολείου. Ἔτσι ὅλο καὶ περισ-σότερο ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν διαχείρισι τῶν ἐκπαιδευτικῶν θεμάτων μεταβιβάζετο σὲ εἰδικὰ πρόσωπα. Ὁ ἐπικεφαλῆς ἡ προϊστά-

μενος διδάσκαλος ἐθεσπίσθη γενικῶς λίγο χρόνο πρὶν δημιουργηθῶν οἱ ἐποπτεῖες στὸ Μπούφαλο καὶ Λουΐζβιλ τὸ 1837. Γιὰ πολὺ χρόνο μετὰ τὴν ἡμερομηνία αὕτη ὁ ἐπὶ τοῦ τῶν σχολείων δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἐλέγχει τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρό-γραμμα. Τὰ γραφεῖα τῶν ἐπιθεωρήσεων, ἀ-πρόθυμα στὴν ἀρχή, μὲ γρηγορότερο ρυθμὸ ἀργότερα, μεταβίβασαν τὸ μεγαλύτερο μέ-ρος τῆς διαχειρίσεως τοῦ σχολείου εἰς τοὺς διευθυντὰς καὶ τοὺς διδασκάλους.

Ὁ μοναδικὸς θεσμὸς χάρις στὸν ὁποῖο τὰ σχολεῖα ἐβῆσαν τὸν δρόμο των εἰς τὰ μέσα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα δὲν εἶναι μόνον τὸ γεγονός ὅτι ἀντιμετώπισαν τὰ προβλήματα. Ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευσις πάντοτε ἔχει νὰ ἀν-τιμετωπίσῃ τέτοια προβλήματα. Ἐν τού-τοις, ἡ πολλαπλότης τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν τὰ σχολεῖα εἶναι ἄνευ προηγουμένου.

Ἡ πληθώρα μαθητῶν, ὁ ἀυξημένος προ-υπολογισμὸς, οἱ διδασκηριακὲς ἀνάγκες καὶ ἡ ἑλλειψὶς ἐπαρκoῦς προπαρασκευα-σμένου προσωπικοῦ ἐδημιούργησαν ἀσή-κωτα ὅρια γιὰ τοὺς διευθυντὰς καὶ τὰ γρα-φεῖα ἐπιθεωρήσεων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδύνα-τον νὰ φέρουν σὲ πέρας. Σὰν ἀποτέλεσμα δημιουργεῖται ἡ ἀνάγκη συμμετοχῆς στὴ λύσι τῶν προβλημάτων καὶ ἄλλων παρα-γόντων. Ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν στὴ δι-εὐθυνσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν θεμάτων —ἐὰν γίνεται μὲ καλὸ χειρισμό—, ἀποτελεῖ δώ-ρημα γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ τὴν κοινωνία. Ὁ-που τὰ ἰδιωτικὰ σωματεῖα ἐργάσθησαν συν-εργατικὰ μὲ τὰ σχολεῖα γιὰ νὰ δημιουργή-σουν τὶς κατάλληλες ἐκείνες μορφωτικὲς εὐκαιρίες σὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια καὶ ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καὶ ἐκτί-μησι, αὐτὸ ἀποτελεσε εὐεργέτημα γιὰ τὰ σχολεῖα. Ἀντιθέτως, ὅπου ὑπῆρξε ἑλλειψὶς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ ἐκτιμῆσεως, τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν πολλὰς φορὲς τραγικὰ γιὰ τὰ σχολεῖα, ὅπως καὶ γιὰ τὴν κοινωνία ἐπίσης.

Σ υ ν ο μ ο σ π ο ν δ ί α Γ ο ν έ ω ν — Δ ι δ α σ κ α λ ω ν

Ἡ Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Γονέων - Δι-δασκάλων (ἡ ὁποία πολλὰκις ἀναφέρεται μὲ τὰ ἀρχικὰ Σ.Γ.Δ.) εἶναι ὁ μεγαλύτερος καὶ ἰσχυρότερος ἀπ' ὅλους τοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι ἐπιδροῦν στὶς σχέσεις τοῦ σχο-λείου. Ἡ τοπικὴ Ὁμοσπονδία Γονέων - Δι-δασκάλων παρέχει πολλὰς εὐκαιρίες στοὺς γονεῖς - διδασκάλους γιὰ μιὰ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασία γιὰ τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν. Ἡ φύσις τοῦ προγράμματος συνεργασίας μετα-ξὺ τῶν δύο αὐτῶν ὁργανισμῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸν τύπο τῆς κοινο-νίας καὶ ἀπὸ τὶς μέχρι τοῦδε δημιουργη-θεῖσες σχέσεις.

Οἱ σκοποὶ τῆς Σ.Γ.Δ. ἀποβλέπουν, ἀφ' ἑνὸς μὲν στὴν σπουδὴ τῶν προβλημάτων τοῦ παιδιοῦ, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχο-λείου, καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δημιουργήσουν καὶ νὰ δυναμώσουν τὴν συνεργασία σχολείου - οἰκογενείας. Ἔτσι, πιστεύεται ὅτι μπορεῖ νὰ δημιουργηθῇ μιὰ ἔντονος καὶ εὐτυχῆς ἐθνικὴ ζωὴ ἀπὸ τὶς προσπάθειες οἱ ὁποῖες καταβάλλονται γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῶν σκοπῶν.

Πολλὰ ἔκανε κατὰ τὰ περασμένα χρόνια ἡ Σ.Γ.Δ. γιὰ νὰ διεγείρῃ καὶ νὰ καθοδη-γήσῃ τὸ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ σχο-λεῖο, νὰ προάγῃ τὶς φιλικὰς σχέσεις μετα-ξὺ γονέων - διδασκάλων, ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἀμοιβαία κατανόησι τῶν σχολικῶν προβλη-μάτων καὶ τέλος νὰ δημιουργήσῃ μιὰ λογι-κὴ καὶ φιλικὴ συνεργασία μεταξὺ οἰκογέ-νειας - σχολείου. Σὲ πολλὰς κοινότητες αὐ-τὴ παρέχει εὐκαιρίες γιὰ τοὺς γονεῖς νὰ βοηθήσουν στὴν ἀνοικοδόμησι σχολικῶν κτι-ρίων καὶ αἰθουσῶν, σὲ ἐκπαιδευτικὰ προ-γράμματα καὶ σὲ πολλὰς ἄλλες σχολικὰς εἰ-δικὰς ἐνέργειες. Ἐπιπροσθέτως γιὰ νὰ βο-ηθήσουν τὸ σχολικὸν προγραμματισμὸν, ἡ Συνομοσπονδία συμμετέχει σὲ προγράμμα-τα ὑγιεινῆς, στὰ μαθητικὰ ἀναγνωστήρια, στὴ διαχείρισι τροφίμων καὶ ἔχει τὴ φρον-

τίδα γιὰ τοὺς εἰδικούς. Συνεργαζόμενη μὲ ἄλλες κοινωνικὰς ὁργανώσεις καὶ μὲ τὴ σχολικὴ διεύθυνσι ἡ Ὁμοσπονδία μπορεῖ ἐπίσης νὰ βοηθήσῃ στὴ γνωστοποίησι τῶν σχολικῶν ἀναγκῶν καὶ νὰ προμηθεύσῃ τὴν ἀναγκαῖα δαπάνη μὲ τὸ νὰ πείσῃ τὴν το-πικὴ αὐτοδιοίκησι γιὰ τὴν παροχὴ τοῦ ἀ-ναγκαίου ποσοῦ.

Ὅπως καὶ προηγουμένως εἰπώθηκε, πολ-λὰς ὁργανώσεις συνεργάζονται μὲ τὸ σχο-λεῖο γιὰ νὰ παρέχουν τὶς ἀπαραίτητες ἐ-κείνες προϋποθέσεις σὲ παιδιὰ καὶ κορίτσια. Ἡ Σ.Γ.Δ., ἐν τούτοις, εἶναι ἡ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποία οἱ διδάσκαλοι πολλὰς φορὲς ζη-τοῦν βοήθεια.

Ὁ Δ ι δ α σ κ α λ ο ς καὶ ἡ Κοι-ν ό τ η τ α.

Πολλοὶ διδάσκαλοι κάθε χρόνο μπαίνουν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ ἐπάγγελμα. Ἄλλοι ἔ-χουν τὴν ἀνάλογη πείρα, ἀλλὰ προέρχον-ται ἀπὸ σχολεῖα ἄλλων περιφερειῶν. Ὡς ἐκ τούτου οἱ διδάσκαλοι ἀντιμετωπίζουν προβλήματα γνωριμίας τοῦ σχολείου καὶ τῆς κοινότητος. Οἱ διδάσκαλοι ποὺ εἶναι νέοι στὸ ἐπάγγελμα ἢ προέρχονται ἀπὸ ἄλ-λες περιοχὰς μποροῦν:

1ον) Νὰ λάβουν ἐνεργὸ μέρος στὴν κοι-νότητα.

2) Νὰ κάνουν κάθε λογικὴ προσπάθεια νὰ συναντήσουν καὶ νὰ κατανοήσουν τοὺς ἀνθρώπους.

3ον) Νὰ ἀντιληφθοῦν γρήγορα καὶ ὅσο εἶναι δυνατό τὶς διαφορὰς ποὺ παρουσιάζει ἡ νέα κοινότητα ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ἔχουν ἔλ-θῃ.

4ον) Νὰ εἶναι ἀνεκτικοὶ ἀπέναντι τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν συνηθειῶν τῆς κοι-νότητος.

5ον) Νὰ μιλοῦν κολακευτικὰ γιὰ τὸ χω-ριό, ἢ καὶ καθόλου.

6ον) Νὰ συμπεριφέρονται κατὰ τέτοιο τρόπο σὰ νὰ σκόπευαν νὰ μείνουν ἐκεῖ γιὰ πάντα.

7ον) Νά αποφεύγουν νά περιπλακοῦν σέ τοπικές «κλίκες».

Ὁ διδάσκαλος ψάχνοντας γιά μιὰ θέσι θά ἀσκήσῃ τὴν προσοχή του καὶ θά ἐπιδείξῃ φυσικὰ τὶς ἱκανότητές του κατὰ τὴν ἐκλογὴ τῆς τοποθεσίας. Εἶναι λιγώτερο δύσκολο νά ἐκλέξῃ τὸ εἶδος τῆς κοινότητος ὅπου θά ἐπιθυμοῦσε νά ζήσει παρὰ νά ἀλλάξῃ κανεὶς τὰ ἰδιώδη του. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι μεγάλης σημασίας τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἔχει μιὰ καλὴ ἰδέα γιὰ τὴν κοινότητα ὅπου θά ἐπιθυμοῦσε νά μείνῃ, νά συνεργασθῇ καὶ νά καταλάβῃ μιὰ θέσι. Ἡ συνεργασία σχολείου - οἰκογένειας - κοινωνίας θά ἦταν χωρὶς ἄλλο πολὺ καλὴ τερὴν ἂν ὅλοι οἱ διδάσκαλοι ἔκαναν μιὰ πρακτικὴ ἐκτίμησι τῆς κοινοτικῆς καταστάσεως ἐντὸς τῆς ὁποίας λειτουργεῖ τὸ σχολεῖο, πρὶν νά υπογράψουν τὸ σχετικὸ συμβόλαιον.

Οἱ διδάσκαλοι πρέπει νά ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ συνήθειες καὶ οἱ ἰδιορρυθμίεις μιᾶς κοινότητος εἶναι ἀποτέλεσμα θαυμασίας καὶ φυσικῆς ἀναπτύξεως. Ἔτσι ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι εὐκόλο νά μεταβληθοῦν μέσα σὲ μιὰ νύχτα ἀπὸ τὶς σταυροφορικὰς προσπάθειες ἐνὸς ἀπλοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ ἔθιμα αὐτά.

Γ ν ω ρ ι μ ί α μ ε τ ῆ ν Κ ο ι ν ό τ η τ α

Οἱ περισσότερες κοινότητες θά ὑποδεχθοῦν τὸ νεοφερμένο διδάσκαλο καὶ τὴν οἰκογένειά του, ἂν ἔχῃ οἰκογένεια, καὶ θά προσπαθήσουν νά τοῦ δημιουργήσουν εὐνοϊκὰ καὶ κατὰλληλες προϋποθέσεις διαμονῆς. Ἀλλὰ πολλὰς φορὰς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κατοίκων ὑπερβαίνει τὶς ἐπιθυμίες τοῦ διδασκάλου. Μερικοὶ μάλιστα διδάσκαλοι δυσανασχετοῦν μὲ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνουν γι' αὐτοὺς καὶ τὶς οἰκογένειάς των καὶ πειράζονται μὲ τὸ ἀγρυπνο μάτι ποὺ τοὺς περισφίγγει τὴ ζωὴ των. Αὐτὸ πράγματι συμ-

βαίνει στὶς ἀγροτικὰς περιοχὰς καὶ στὶς μικρὰς κοινότητες.

Ἵπάρχει μιὰ διχογνωμία γιὰ τὴ στάσι ποὺ τὸ γενικὸ πλῆθος κρατᾷ ἀπέναντι τῶν διδασκάλων. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ μέριμνα ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά κάνῃ τὸ διδάσκαλο νά αἰσθάνεται σὰ νά εἶναι ἓνα μῖσος τῆς κοινότητος, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ οἱ ἄνθρωποι τῆς κοινότητος ὑπενθυμίζονται στὸ διδάσκαλο, μὲ τὴ στάσι καὶ συμπεριφορὰ των, ὅτι εἶναι ξένος πρὸς αὐτοὺς. Πολλὰς φορὰς οἱ διδάσκαλοι κατὰ τὸ παρελθὸν κατέληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι περιπλανώμενοι.

Πρέπει ν' ἀντιληφθοῦμε ὅτι τὰ πράγματα ἀλλάζουν γρήγορα. Ἡ ἔλλειψις ἀποδοχῆς δὲν εἶναι γενικὴ περίπτωσις. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου μποροῦν νά βοηθήσουν στὴν ἀλλαγὴ τῆς δημόσιας στάσεως ἀπέναντι τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου στὴ κοινωνία. Πολλὰ ἔχουν γίνοι πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτὴ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Σήμερα βλέπουμε νέους διδασκάλους νά τοὺς ὑποδέχονται σὰ μέλη τῆς κοινότητος καὶ νά τοὺς ἐνθαρρύνουν.

Ἡ σπουδαιότητα τῆς γνωριμίας μὲ τὴν κοινότητα ἔχει ὑπερπονηθῇ ἀπὸ τὴ Συνομοσπονδία Διδασκάλων:

«Οἱ ἴδιοι οἱ διδάσκαλοι λαμβάνοντες περισσότερον ἐνεργὸ μέρος στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος μποροῦν νά κάνουν πολλὰ καὶ νά ἐξουδετερώσουν τὴ γνώμη ὅτι εἶναι κενόδοξοι, ἀδιάφοροι καὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τίποτα παρὰ γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ τὰ βιβλία των μόνο. Οἱ διάφορες ὀργανώσεις καὶ ἐπιτροπὲς φιλάνθρωπου καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου παρέχουν πολλὰς εὐκαιρίες στοὺς διδασκάλους νά εὐρύνουν τὴ δρᾶσι των. Συγχρόνως δίνουν στὸν ἀπλὸ ἄνθρωπο μιὰ εὐκαιρία νά συναντήσουν καὶ νά γνωρίσουν τοὺς διδασκάλους «ἐνώπιον ἐνωπίου» σὰν πολῖται οἱ ὁποῖοι μετέχουν καὶ βοηθοῦν ἀπὸ κοινῆς στὴ λύσι τῶν κοινοτικῶν προβλημάτων. Σὲ πολλὰς περιπτώσεις μπορεῖ νά ὑπάρχουν ψυχρότητες στὴν ἀρχὴ ἀπέναντι

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΠΕΝΘΕΙ ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

Θῆβαι, 12.2.1965

Ἀγαπητὲ Χάρη,

Μὲ βαρεῖα τὴ ψυχὴ καὶ μὲ θαθεῖα θλίψη ἐκφράζω τὰ θερμὰ μου συλλυπητήρια γιὰ τὸν ἀδόκητο χαμὸ τοῦ στενοῦ σου φίλου καὶ ἀναισθητικαστάτου ὑφυπουργοῦ μας Λ. Ἀκριτά. Δὲν εἶναι προσχήματα λόγου. Πιστεύω πὼς ἡ Παιδεία ἔχασε τὸ μεγαλύτερο προστάτη της. Τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὴν πίστευε, τὴν μεταμόρφωσε καὶ θά τὴν ζωντάνευε μὲ τὴ θερμογόνον δική του πνοή. Ἀς ἐλπίσωμε πὼς ἡ ὀξυδερκεῖα τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, ἡ ὁποία ἀνεκάλυψε καὶ ἔφερε στὴν κοινότητα τῆς σύγχρονης Παιδείας ἓναν τίμιον ἀγωνιστὴν σὰν τὸν Λ. Ἀκριτά, θά βρῇ καὶ πάλι ἀντάξιον διάδοχόν του. Δὲν παραλείπω ἀκόμα νά ἐκφράσω τὸ θαυμασμό μου καὶ γιὰ τὴ δική σου προσωπικότητα. Ἀνάμεσα στὶς τραγικὰς αὐτὰς στιγμὰς τοῦ χαμοῦ ἐνὸς φίλου, διεπίστωσα καὶ τὸ μέγεθος, τὸ ἀπειρο μέγεθος τῶν δικῶν σου φιλικῶν συναισθημάτων. Ἡ προσφορά σου, γιὰ τὴ μνήμη τοῦ νεκροῦ, τῶν σχολικῶν βιβλίων γιὰ τὴν ἡρώϊκὴ Κύπρο ποὺ γαλούχησε ἓνα τέκνον σὰν τὸν Λουκὴ Ἀκριτά καὶ ἡ προσφορά σου καὶ ἐκ μέρους σου καθιέρωσις τοῦ «Βραβείου Λουκῆ Ἀκριτά» φανερώουν τὸ ἀτίμητον τίμημα τῆς φιλίας σου.

Σοῦ εὐχομαι πάντα νά φωτίζῃς τὸ κοινωνικοπολιτικὸν στερῶμα τῆς πατρίδας μας μὲ τέτοιες πρωτοβουλίες καὶ τέτοια συναισθήματα, ποὺ σὲ τιμοῦν καὶ σὲ προβάλλουν σὰν ἄνθρω-

τῶν διδασκάλων οἱ ὁποῖοι προσφέρονται νά λάβουν ἐνεργὸ μέρος εἰς τὰ κοινοτικά προβλήματα, ἀλλὰ γρήγορα ἀντιλαμβάνονται οἱ δραστήριοι ἐγκάρδια καὶ φιλική».

Ἀπαξ ὁ διδάσκαλος ἔκανε τὸν ἑαυτὸ του μέλος τῆς κοινότητος, μὲ τὶς προσπάθειες ποὺ καταβάλλει διὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν προβλημάτων τοῦ τόπου, πρέπει νά ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς κοινότητος καὶ τοῦ σχολείου καὶ θά εἶναι σὲ θέσι νά φέρῃ σὲ πέρας τὶς εὐθύναις αὐτὰς

πο, σὰν λογοτέχνη, σὰν ἐκπαιδευτικὸν καὶ σὰν τίμιον καὶ ἄξιον Ἕλληνα πολίτην.

Μὲ ἀγάπη

ΣΤΑΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἀναπληρωτὴς Ἐπιθεωρητοῦ

Σχολείων Περιφερείας Θεσσελίας

(ΠΡΕΒΕΖΑ — ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΟΝ)

Στεφάνη, 16 Φεβρουαρίου 1965

Ἐσοχωτάτη βαρυπενθοῦσα Κυρία μου

Σίλβα ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ,

Μὲ δάκρυα πολλὰ στὰ μάτια μας, ἐγὼ καὶ ἡ οἰκογένειά μου ὑποβάλλομεν εὐλαβῶς καὶ μὲ συντετριμμένη τὴν καρδιά μας τὰ θερμὰ συλλυπητήριά μας διὰ τὸν ἀδόκητον θάνατον τοῦ μεγάλου μας ΛΟΥΚΗ.

Τώρα, ὕστερα ἀπὸ ὀλιγόημερον ὕπνον εἰς τὴν οὐράνιον κατοικίαν τοῦ λαμπρευτοῦ σας συζύγου, ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς Λουκῆ, ἔρχομαι νά ἐπικοινωνήσω μαζί σας διὰ τῆς παρούσης μου, καὶ νά συνενώσωμεν τοὺς θρήνους μας διὰ τὸν ἀδόκητον χαμὸν τοῦ πολυαγαπημένου μας πρωτοπόρου καὶ νικητοῦ εἰς τὴν μεγάλην μάχην διὰ τὴν κατίσχυσιν τῆς ἀληθινῆς Δημοκρατίας, Λουκῆ Ἀκριτά.

Μὲ τὰς φτωχὰς μου γραμμάς, ἐσοχωτάτη

ὅταν θεωρῇ τὴν κοινότητα σὰν τόπον ἐκπαίδευσως. Πρέπει νά ἀνέχεσται τὴν κοινότητα μὲ τὶς ἰδιορρυθμίες της καὶ τοὺς περιορισμούς, ὅπως τὸ σπῆτι του, καὶ νά σκέπτεται καὶ νά ἐμιλῇ ὑπερήφανα γι' αὐτή, ὅπως κάνῃ ὅταν ἀναφέρεται στὸ «σχολεῖο μου». Πολλοὶ διδάσκαλοι δρῆκαν τέτοια ἱκανοποίησι στὶς σχέσεις μὲ τὴν κοινότητά των ὥστε ἀρνήθηκαν θέσεις μὲ περισσότερες ἀνέσεις καὶ μεγαλύτερους μισθοὺς.

(συνεχίζεται)

κυρία μου, έρχομαι να χύσω βάλασμον εις την
πονεμένη βαρυαλούσα ψυχή σας και να σάς
διαβεβαιώσω ότι τον Λουκή δεν τον διεκδικείτε
εις τον Ουράνιον Πατέρα ως αποκλειστικώς ι-
δικόν σας πρόσωπον, των 'Αθηναίων και Κυ-
πρίων, έπισήμων ή μη, αλλά και ιδικόν μας,
ήμών των φτωχών 'Ελλήνων αγροτών και έρ-
γατών και των άπανταχού χριστιανών και 'Ελ-
λήνων, οι όποιοι από έτών άνεμέναμεν τούτον
ώς τον Σωτήρα μας.

Θεία βουλήσει επί τέλους ήλθεν, ενίκησεν.
μάς έλευθέρωσεν και διαφνοσθεθείς άπήλθεν
όπου έν σκηναίς δικαίων και άγώνων αναπαύε-
ται.

Θά ταρασσεται κάπως ό ύπνος του από τās
συχνάς ύποδοχάς των δεήσεών μας προς τον
Θεάνθρωπον, Του 'Οποίου ήρε τον Σταυρόν,
και ακολουθώντας πιστώς το παράδειγμά Του,
ένίκησε την άμάθειαν και την δυστυχίαν των
μαθητευομένων συνανθρώπων του.

Πρός τούτο άς μάς συγχωρήση, διότι δεν
μάς απέμεινε άλλο τι να του προσφέρωμεν ή-
μείς οι ζώντες φτωχοί, χάριν των όποιών έπε-
σεν, είμή μόνον, δεήσεις και θρήνους, ως ό σε-
βαστός μας Πρόεδρος άνεφώνησεν!

Με συντριβήν καρδίας και άπειρον εύγνωμο-
σύνην προς την αιώνιον μνήμην του, ύποβάλ-
λω τὰ συλλυπητήρια έμού και της οικογενείας
μου προς ύμάς.

"Ενας γνωστός του Λουκή και θαυμαστής του
διά του μεγάλου δωρητού μας κ. Χ. ΠΑΤΣΗΝ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΣΟΣ

ΣΤΑΜΑΤΙΑ

ΑΘ. ΚΙΤΣΟΣ: Φοιτητής Φ. ΣΧ.

Σ. ΚΙΤΣΟΣ: μαθητής

ΛΑΜΠΡΙΝΗ: μαθήτρια

ΚΑΛΛΙΘΕΑ ΔΩΡΙΔΟΣ

18 Φεβρουαρίου 1965

Σεβαστέ μου κι' αγαπητέ μου κ. ΠΑΤΣΗΝ,

Δυσκολεύεται τόσο κανένας στην προσφώ-
νηση, μόλις θελήση να Σάς γράψη. Να προ-
τίμησιν το «σεβαστός» και να παραβλέψη το
«αγαπητός». Όμως, πώς να παραβλέψη το
«συνάδελφε», το διαλεκτό εκείνο συνάδελφε, που
έκινησεν από το Θεσπρωτικό του, σαν τινα-

χτής καρδιάς, έφθασε να γίνη το ιδανικό των
δασκάλων, που μέσα τους καίει ή φλόγα της
άνησυχίας για το αύριο, των δασκάλων, που
όνειρεύονται ένα καλύτερο μέλλον κι' αγανί-
ζονται καθέννας άπ' τη σκοπιά του για το μέλ-
λον αυτό; Να πραιβλέψη το πρώτο και ν' άρ-
κεσθή στο δεύτερο; Όμως πόση διαφορά! Πό-
σο μακρινή ή απόστασι! Δάσκαλος ήταν κι' ό
Χριστός μας! Ποιός τολμά να τον άντικρύση
όμως κατάματα σά... συνάδελφε; Σεις —μ' άν-
θρώπινα θέβαια μέτρα και με τις ανθρώπινες
άδυναμίες — προσφέρατε τόσα στον τόπο!
Κι' έξυψώσατε τόσο τον κλάδο! Πώς να σάς
δ ή, σαν άδελφός κανένας — αυτό δε λείπει το
συνάδελφος; — συγκρίνοντας τη μικρότητά
του με το δικό σας μεγαλείο, Μεγαλείο που
διαλαλεί το Θεσπρωτικό με το διδακτήριο και
το οικόπεδο για Γυμνάσιο και έπιβεβαιώνει ή
δωρεά σας για τη μνήμη του μακαρίτη πατέρα
και φίλου των ΔΑΣΚΑΛΩΝ Λουκή 'Ακρίτα,
καθώς και το θραβείο, που προκηρύξατε. "Ε-
νοικωσα τόση περηφάνεια για τούτα, που πρώ-
τα — πρώτα ύποκλίνομαι μπροστά σας, ύστε-
ρα φιλώ το χέρι σας και σάς συχαίρω. Κι'
άνθρωπος άδύνατος, όπως είμαι, κατεβαίνω
χαμηλότερα: Θέλοντας να σάς ενισχύσω στο
μεγάλο σας έργο, παραβλέπω τις άνάγκες του
σχολείου και τις δικές μου και σάς παρακαλώ
να με γράψετε συνδρομητή στο σχολείο μου
(στ' όνομά του: Δημοτ. Σχολείο Καλλιθέας —
Δωρίδος) κι' άς τις δίνω άπ' την τσέπη μου!
"Ετσι θάχετε εύκαιρία — αν όλα τάσχολεϊ
με μιμηθούν — να λαμπρύνετε πιο πολύ το
ΔΑΣΚΑΛΟ...

Με άπειρο σεβασμό και άγάπη

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΘΑΝΟΣ

Δημοδιδάσκαλος Καλλιθέας Δωρίδος

Καλύδια 25. 2. 1965

Ήξιότιμε κ. Πάτση,

Έμπρός στην προσωπικότητά σας και στο
μεγάλο έργο σας, σαν άλλος Πεστωλότσης, έ-
μεινα βουβή. Είθε λίγοι να σάς μιμηθούν για
το καλό του τόπου και την έξύψωση της παι-
δείας μας. Σάς ζηλεύω.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΦΙΛΑΝΘΙΔΟΥ

Νηπιαγωγός — Καλυβίων Γιαννισών

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

‘Ο άείμνηστος ‘Υπουργός Παιδείας Λουκής ‘Ακρίτας κρίνει το έργον και την παιδαγωγική συμβολή του Διευθυντού του «Νέου Σχολείου»

‘Αθήναι (Φιλοθέη) 12 Νοεμβρίου 1964

‘Αγαπητέ Χάρη,

‘Η Έλενα και εγώ λάβαμε με ιδιαίτερη χαρά τους τόμους της «Πρώτης
Έγκυκλοπαιδείας των Παιδιών» και της «Μεγάλης Έγκυκλοπαιδείας των Νέ-
ων», που είχατε την ευγενή καλωσύνη να μάς στείλεις και σε εύχαριστούμε.
"Ήδη στολίζουν τη βιβλιοθήκη της Έλενας, ή οποία είναι ένθουσιασμένη με
τις περίφημες αυτές έγκυκλοπαιδείες σου και σου ετοιμάζει ιδιαίτερο εύχαρι-
στήριο γράμμα. Δίδεται έτσι και σε μένα ή εύκαιρία να σε συχαρώ θερμότερα
για την έμπνευση που είχατε και για την πρωτοβουλία που ανέλαβες να εκδώ-
σης και να χαρίσης στην Έλληνική νεολαία τόσο σπουδαία και μνημειώδη
έργα. ‘Η προσπάθειά σου αυτή και ιδιαίτερα ή απόφασή σου να παρουσιάσης τα
έργα αυτά στη ζωντανή γλώσσα του λαού μας, την πανελλήνια δημοτική, ά-
ξίζει να έξαρθή από όλους, ιδίως δε υπό των γονέων και των εκπαιδευτικών λει-
τουργών, τη μορφωτική προσπάθεια των όποιων έρχεται να υποδοηθή έσω-
σχολικώς και έξωσχολικώς. Συγχρόνως όμως, ή έκδοση Μεγάλων Έγκυκλο-
παιδειών, όπως είναι οι ιδιές σου, στη δημοτική γλώσσα, υποδοηθεί και τη
γενικώτερη κυβερνητική προσπάθεια για την έπιτυχία της Εκπαιδευτικής Με-
ταρρυθμίσεως, της οποίας ένας από τους βασικούς σκοπούς είναι και ή δια κα-
ταλλήλου μεθόδου διαπραγμάτευση, παροχή και έμπέδωση της ύλης των μα-
θημάτων που διδάσκονται στους διαφόρους τύπους των σχολείων μας. Και εύ-
χαρίστως διαπιστώνω ότι οι Έγκυκλοπαιδείες σου είναι πρωτότυπες και στο
σημείο αυτό γιατί, παράλληλα με την παρεχομένη συνήθη έγκυκλοπαιδική
ύλη, περιέχουν και πολλά λογοτεχνικά κείμενα (ποιήματα, διηγήματα κλπ.)
άνθολογημένα από τους πλέον διακεκριμένους εκπροσώπους του λογοτεχνικού
και πνευματικού μας κόσμου. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν, κατά πολύ, στη
γενικώτερη προσπάθεια που καταβάλλουμε όλοι μας για το ανέδασμα του πνευ-
ματικού επιπέδου του λαού μας.

Για την έκδοση των ωφελίμων αυτών Έγκυκλοπαιδειών, για τη συμπλή-
ρωση των 15 χρόνων του λαμπρού και μαχητικού μηνιαίου παιδαγωγικού πε-
ριοδικού σου «Νέο Σχολείο», καθώς και για τη γενικώτερη γόνιμη και πλού-
σια (παιδαγωγική, πατριωτική κλπ.) προσφορά σου στα ελληνικά γράμματα
και στην Παιδεία μας, δίκαια σου άπένειμε ό κ. Πρόεδρος της Κυβερνήσεως
το «Π ρ ω τ ο ν Χ ρ υ σ ο υ ν Μ ε τ α λ λ ι ο ν Π α ι δ ε ι α ς», εγώ δε, ως πνευ-
ματικός άνθρωπος και φίλος, σου εκφράζω τον ά π έ ρ α ν τ ο θ α υ μ α σ μ ό
μ ο υ, ως ‘Υπουργός δε της Παιδείας την ά κ ρ α ν ε ύ α ρ έ σ κ ε ι α ν μ ο υ
και σου εύχομαι ακόμη μεγαλύτερες έπιτυχίες σ' όλους τους τομείς της πολύ-
πλευρης δράσεώς σου.

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

‘Υπουργός Ορησχευμάτων και Έθνικής Παιδείας

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΜΟΙ 28—ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ—Δρχ. 3.360

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες και επιστήμονες συνεργάστηκαν στη σύνταξη του μνημειώδους και μοναδικού αυτού έργου που τιμά τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία και είναι το πιο χρήσιμο βοήθημα για κάθε μαθητή, σπουδαστή, για κάθε σπίτι, για κάθε οικογένεια, για μικρούς και μεγάλους.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- Έκυκλοφόρησαν και οι ΕΙΚΟΣΙ ΟΚΤΩ (28) τόμοι του έργου αυτού και παραδίδονται άμέσως ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ και με ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ.

Μεγάλες εύκολιες πληρωμής για να αποκτήσουν όλα τα Έλληνόπουλα τη Μ. Ε. Ν.

- 1) Τιμή ολοκλήρου του έργου (τόμοι 28, χρυσόδετοι) 3360
- 2) ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Προκαταβολή δρχ. 360 (ίξία της βιβλιοδεσίας) και το υπόλοιπον εις 14 μηνιαίες δόσεις των 200 δραχμών.
- 4) ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: ολοκλήρον το έργο, χρυσόδετον 2300

ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΕΦΕΤΕΙΝΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΟΙΚΟΥ

ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ (GARIN)

Πτυχιούχου Παιδαγωγικών Πανεπιστημίου της Λωζάνης

“ΠΡΩΤΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,, (ΠΕΠ)

(Το κλειδί των Γνώσεων για παιδιά 6-15 ετών)

ΤΟΜΟΙ 5—ΛΕΞΕΙΣ 8000—ΓΛΩΣΣΑ ΑΠΛΗ—ΣΕΛ. 2.400

- Έκαστος τόμος πολύχρωμος με σελ. 416 (32 τυπογρ. 8σέλιδα) Δρχ. 200
- Τιμή ολοκλήρου του έργου (τόμοι 5x200) 1000
- ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Προκαταβολή δρχ. 100 και το υπόλοιπον (δρχ. 900) σε 9 μηνιαίες δόσεις των 100 δραχμών.
- ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: Παρέχουμε έκπτωση 300), ήτοι θα πληρώσετε μόνον δρχ. 700.
- ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ και τα δύο έργα μαζί (ΠΕΠ=3 τόμοι και ΜΕΠ=28 τόμοι) μόνον με δρχ. 3000.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΠΑΡΘΕΝΩΝ,, ΑΘΗΝΑΙ
ΣΗΚΡΑΤΟΥΣ 38—ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 821-418